

Araştırma Makalesi/ Research Article

**XVIII. Yüzyılda Bir Enderun-ı Hümayun Ağası
Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa: Muhallefatı ve
Vakfiyesi***

Cem Görür**

(ORCID: 0000-0002-6009-5369)

Makale Gönderim Tarihi
20.08.2023

Makale Kabul Tarihi
10.10.2023

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Görür, C., "XVIII. Yüzyılda Bir Enderun-ı Hümayun Ağası Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa: Muhallefatı ve Vakfiyesi", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/ Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan: 2583-2644.

APA: Görür, C. (2023). XVIII. Yüzyılda Bir Enderun-ı Hümayun Ağası Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa: Muhallefatı ve Vakfiyesi. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan), 2583-2644.

Öz

Bu makale Sultan I. Mahmud, III. Osman ve III. Mustafa dönemlerinde Enderun-ı Hümayun'da görevli ağalardan Nakşî Mustafa Ağa'nın vefatı sonrası geride kalan mallarını ve kurduğu mütevazı vakfı incelemektedir. Nakşî Mustafa Ağa'nın Kastamonu'da başlayıp Topkapı Sarayı'na uzanan hayatı, gayretli kişiliği

* Bu makale, 7-9 Eylül 2022 tarihleri arasında İstanbul Medeniyet Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen, III. Uluslararası Osmanlı Araştırmaları Kongresi'nde sunulmuş "Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa ve Muhallefatı" başlıklı bildirinin geliştirilmiş halidir.

Belgelerin okunması sürecinde katkı sağlayan Doç. Dr. Ömerül Faruk Bölükbaşı (Marmara Üniv.), Dr. Öğr. Üyesi Ali Karahan (Bilecik Şeyh Edebali Üniv.) ve Dr. Öğr. Üyesi Abdulhamit Dündar'a (İzmir Kâtip Çelebi Üniv.) teşekkür ederim.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, cem.gorur@bilecik.edu.tr.

Assist. Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Turkey.

ve şahsi kabiliyetleriyle şekillenmiş; özellikle Sultan III. Mustafa'yla kurduğu yakın ilişki, ona sarayda etkili bir konum kazandırmıştır. Bu sayede III. Mustafa'nın cülûsuyla beraber Has Oda'ya nakledilerek kahvecibaşı olarak görevlendirilmiş; ayrıca tebdil müessesesinin önde gelen memurlarından biri haline gelerek III. Mustafa'yla tebdil-i kıyafet gezilere çıkmıştır. Padişah adına dışarıdan çeşitli satım alımlar da yapan Mustafa Ağa, saraydaki gelişmeleri ve padişahın faaliyetlerini aktardığı bir de vakayiname kaleme almıştır. Vefatı sonrası geride kalan malları, Enderun-ı Hümayun'daki odasında mevcut eşyaları başta olmak üzere toplanarak muhallefatı oluşturulmuş, ardından tertip edilen mezatla bunların büyük bir bölümü satılmıştır. Eşyalarının önemli bir kısmını kıyafetleri teşkil ederken, yine bol miktardaki ev eşyaları, tütün için aletleri, yazı takımları ve kıymetli binit takımları Ağa'nın öne çıkan eşyaları arasındaydı. Bir lihye-i şerif, birer gümüş kadem-i şerif ile nakit altı yüz kuruştan müteşekkil vakfını ise bir zamanlar kendisinin de mensubu bulunduğu Kiler Odası'na vakfetmiştir. Mevcut çalışma, kazandığı etkili konuma rağmen dönem anlatısı içerisinde kendisine pek yer bulamayan Nakşî Mustafa Ağa'nın varlığını, birincil kaynaklar yoluyla daha görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa, Sultan I. Mahmud, Sultan III. Mustafa, Muhallefat, Vakfiye

Chief of Coffee Maker (Kahveci-basi) Naksi Mustafa Aga, an Enderun-i Hümayun Aga, in the XVIII Century: His Inheritance and Waqfiyya Abstract

This article examines the properties left behind after the death of Naksi Mustafa Aga, one of the aghas who served in the Enderun-i Humayun during the reigns of Sultan Mahmud I, Osman III and Mustafa III, and the modest foundation he established. Naksi Mustafa Aga's life, which began in Kastamonu and extended to Topkapi Palace, was shaped by his diligent personality and personal talents; especially his close relationship with Sultan Mustafa III gave him an influential position in the palace. As a result, with the accession of Mustafa III, he was transferred to the Has Oda and assigned as a coffee maker (kahvecibasi); he also became one of the leading officials of the institution of disguise and travelled with Mustafa III in disguise. Mustafa Aga, who also made various purchases on behalf of the sultan, wrote a vakayiname in which he reported the developments in the palace and the activities of the sultan. After his death, his property left behind, especially his belongings in his room in the Enderun-i Humayun, was collected and his estate was created, and then a large part of it was sold at an auction. While a significant portion of his belongings consisted of his clothes, a large amount of household items, tools for tobacco, writing instruments and precious riding suits were among the prominent items of the Aga. His wakf/foundation, consisting of a lihye-i serif, a silver kadem-i

serif and six hundred kuruş in cash, was donated to the Kiler Odası, of which he himself was once a member. The present study aims to make the existence of Naksi Mustafa Ağa, who, despite his influential position, does not find a place in the narrative of the period, more visible through primary sources.

Keywords: Naksi Mustafa Ağa, Sultan Mahmud I, Sultan Mustafa III, Inheritance, Waqf

Giriş

Nakşî Mustafa Ağa, Sultan III. Mustafa'nın cülusunun ertesi günü Has Oda'ya nakledip bir süre sonra kahvecibaşı olarak tayin ettiği ve birlikte tebdillere çıkarak pek çok faaliyetinde aktif görev verdiği bir enderun ağasıdır. III. Mustafa'nın şahsi hizmetinden mesul olan ve kişisel kabiliyetlerinin de etkisiyle padişahla yakın bir ilişki tesis eden Nakşî Mustafa Ağa'nın, dönem anlatısı içerisinde yerine getirdiği vazifeler nispetinde yer bulmadığı ortadadır.

Nakşî Mustafa Ağa'nın bilhassa hayatının erken dönemleriyle ilgili bilinenler oldukça sınırlıyken, Enderun-ı Hümayun'a dahil olmasının ardından varlığı daha görünür bir hale gelir. Özellikle I. Mahmud'a arz edilen Nakşî mahlaslı şiirler, padişahın yeni yılını tebrik eden beyitler ve yazılan çeşitli kasideler, onun şâir yönüyle padişaha yaklaştığını gösterir.¹ Nitekim Mustafa Ağa, saray arşivindeki şiirleri haricinde divan sahibi kabiliyetli bir şâir idi.² Ağa, cülusu münasebetiyle Sultan Mustafa'ya on altı beyitlik bir kaside sunmuş ve bu eseri cülusiyelerin bir araya getirildiği mecmuada yer almıştır.³

¹ Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi [BOA], Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrak Fonu [TSMA.e] TSMA.e., nr. 364/44; TSMA.d., nr. 364/58; TSMA.e., nr. 365/28; TSMA.e., nr. 365/32; TSMA.e., nr. 365/64.

² Cenk Açıkgöz, *Nakşî-i Eyyûbî [Ö. 1764] Hayatı, Sanatı ve Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin, Nesre Çeviri)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2016. Nakşî Mustafa Ağa'yla ilgili ayrıca bkz. Cenk Açıkgöz, "Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa'nın (Ö. 1764) Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 2022, C. 12, S. 24, ss. 199-234.

³ Enes Yıldız, "Sultan III. Mustafa'ya Sunulan Cülûsiyeleri İçeren Bir Mecmua", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yıl 6, Sayı 12, Bahar 2020, ss. 145-146. Nakşî Mustafa Ağa'nın 11 Aralık 1757'de (29 Rebiülevvel 1171) III. Mustafa'nın İncili Köşk'e binışı sırasında sunduğu ve karılığında seksen kuruş ihсан

Nakşî Mustafa Ağa'yı kariyerinin zirvesine taşıyan süreç, Sultan III. Mustafa'nın cülusuyla başlamıştır. Nitekim III. Mustafa, cülusunun ertesi günü (31 Ekim 1757 / 17 Safer 1171) Nakşî Mustafa Ağa'yı bulunduğu Kiler Odası'ndan Hâne-i Hassa'ya nakletmiştir.⁴ Bundan yaklaşık üç ay sonra ise Mustafa Ağa'yı kahvecibaşı olarak tayin etmiş olmalıdır.⁵ Sultan Mustafa'nın cülusunu müteakip yaptığı bu nakil, ikili arasındaki münasebetin şehzadelik dönemine dayandığına işaret ederken, bir süre sonra yaptığı atama, kahveyi sevdiği bilinen padişahın,

aldığı tarihin bu olması kuvvetle muhtemeldir. *T SMA.d., nr. 2402/49, vr. 5a, Tarih: 29 Rebiülevvel 1171 (11 Aralık 1757)*. Aşağıdaki dipnotta bu kayıt zikredilmiştir.

⁴ III. Mustafa, âdet olduğu üzere acemilik ihsanında bulunarak Nakşî Mustafa Ağa'ya 200 kuruş vermiş; ayrıca *kontaş kürk, frengî dîbâ kaftan, entâri, çakşır, çarşal kuşak, destar ve kavuk* ihsanında da bulunmuştur. Bunların haricinde aynı ay (Safer 1171 / Ekim-Kasım 1757), III. Mustafa'nın "*Hâne-i Hassa'da Nakşî Mustafa Ağa'nın yanında bulunmak üzere*" 25 kuruş *atik pare* ve 25 kuruş *çil akçe* verdiği görülür. *T SMA.d., nr. 2402/48, vr. 8b-11b, Tarih: Safer 1171 (Ekim-Kasım 1757)*; Cem Görür, *Sultan III. Mustafa: Ailesi, Günlük Hayatı, Dini ve İlmî İlgileri*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bilecik 2020, s. 159-160.

⁵ Nakşî Mustafa Ağa'nın Hâne-i Hassa'ya naklinden takriben üç ay sonra kahvecibaşılığı tayin edildiği anlaşılır. Zira Sultan Mustafa'nın, 11 Aralık 1757'de (29 Rebiülevvel 1171) "*enderun-ı hümayun ağalarından tarih arz eden Kahvecibaşı Ağa ve Nakşî Mustafa Ağa kullarına seksener kuruş*" -toplamda 160 kuruş- ihsanda bulunduğu görülürken, Ocak/Şubat 1758'de (Cemaziyelevvel 1171) tebdil için "*Çuka Ağa nimteni yaptırılıp Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa'ya*" teslim edildiği kaydedilmiştir. *T SMA.d., nr. 2402/49, vr. 5a, Tarih: 29 Rebiülevvel 1171 (11 Aralık 1757)*; *T SMA.d., nr. 2402/51, vr. 5b, Tarih: Cemaziyelevvel 1171 (Ocak-Şubat 1758)*. Dahası Ocak/Şubat 1758'deki (Cemaziyelevvel 1171) bu kayda kadar Nakşî Mustafa Ağa'nın ismi özellikle tebdile yönelik kayıtlarda çokça geçmesine rağmen Kahvecibaşı unvanıyla anılmamış, yalnızca Nakşî Mustafa Ağa olarak ifade edilmiştir. Söz konusu tarihten sonra ise Kahvecibaşı unvanıyla anılmaya başlandığı görülür. Öte yandan dönemin vakanüvisi Hâkim Efendi ile Ahmed Vâsîf Efendi de Mustafa Ağa'nın kahvecibaşılığı tayinine dair net bir tarih vermezken, Sicill-i Osmani'de Sultan Mustafa'nın tahta çıkışıyla (1757) kahvecibaşı olduğu belirtilir. Buna mukabil Nakşî Mustafa Ağa, eserinde Sultan Mustafa'nın cülustan iki gün sonra kendisini kahvecibaşı olarak tayin ettiğini belirtir ve söz konusu eserini bu tayine bir teşekkür olarak kaleme aldığını söyler. İsmail Hakî Uzunçarşılı, "*Vekayii Sultanî Tarihi Nakşî*", *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1/2, Eylül 1929, s. 13; Mehmed Hâkim Efendi, *Hâkim Efendi Tarihi*, Haz. Tahir Güngör, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2019, s. 1158; Ahmed Vâsîf Efendi, *Ahmed Vâsîf Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâ'iku'l-Ahbâr'ı 1166-1188/1752-1774 (İnceleme ve Metin)*, Haz. Nevzat Sağlam, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2020, s. 282-283; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, Haz. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 1140; Görür, *a.g.t.*, s. 160.

bilinçli tercihinin bir neticesi olarak da değerlendirilebilir. Nihayetinde III. Mustafa ve Nakşî Mustafa Ağa arasındaki yakın ilişki, tebdil-i kıyafet geziler başta olmak üzere, geniş bir alanda ve çok yönlü olarak Ağa'nın vefatına kadar devam etmiştir.⁶

Bu çalışma, Nakşî Mustafa Ağa'nın varlığını daha belirgin kılabilmek ve hakkında sahip olduğumuz sınırlı bilgiye ek niteliğinde orijinal veriler sağlamak amacıyla kaleme alınmıştır. Bu amaçla Ağa'nın vefatının ardından sayımı yapıлып kayıt altına alınan eşyalarının listesi yani muhallefet kaydı ve devamında malların bedelini gösteren liste ile ayrı bir dosyada yer alan mezat kaydı, çalışmaya temel teşkil etmiştir. Söz konusu kayıtlar, Ağa'nın ekonomik durumundan kişisel ilgi ve zevklerine kadar geniş bir alana dair önemli ip uçları vermektedir. Ayrıca bu kaynakların sağladığı bilgiler ışığında, Ağa'nın kısmen karanlıkta kalan son yıllarıyla alakalı daha net verilere ulaşılmaktadır. Nitekim 20 Eylül 1764'te (23 Rebiülevvel 1178) vefat eden Nakşî Mustafa Ağa'nın, vefatına kadar kahvecibaşılık görevini sürdürdüğü ve Enderun-ı Hümayun'daki odasında ikametine devam ettiği anlaşılır.⁷

Nakşî Mustafa Ağa'nın Muhallefatı

Bilindiği üzere müsâdere, özellikle kamu görevlilerinin haksız yolla edindikleri her türlü nakit, eşya veya emlâke devlet tarafından el konulması usulü olarak tanımlanır. Önceleri Osmanlı Devleti'nde haksız yolla mal edinen kişilerle isyancılara uygulanan bu ceza, zamanla yaygınlık kazanmış ve bilhassa Çandarlı Halil Paşa'nın mal varlığının müsâderesiyle beraber merkezi yönetimin otoritesini genişletmeye de yarayan bir enstrüman olarak kullanılmaya başlanmıştır. Zamanla kişinin suçlu olup olmadığına bakılmaksızın ulema dışındaki pek çok kamu görevlisine uygulanan bu sistem, II. Viyana Seferi'nin ardından yaşanan ağır ekonomik koşullarda ve XVIII. yüzyılda, hazineye gelir sağlayan bir kalem olarak ön plana çıkmıştır.⁸

⁶ Yakın zamanda yayımlayacağımız başka bir çalışmada, Nakşî Mustafa Ağa'nın hayatını ve Sultan III. Mustafa ile olan münasebetlerini ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

⁷ *TSMA.e.*, nr. 227/11.

⁸ Tuncay Öğün, "Müsâdere-Osmanlı'da", *DİA*, C. 32, İstanbul 2006, s. 67; Cahit Telci, "Osmanlı Devletinde 18. Yüzyılda Muhallefat ve Müsâdere Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXII, S. 2, Aralık 2007, s. 146-147; Bekir Gökpinar, "Şam Valisi Vezir Topal Yusuf Paşa'nın Muhallefatı (1716)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi*

Nakşî Mustafa Ağa'nın vefatından iki gün sonra, Enderun-ı Hümayun'daki odasına girilerek eşyaları Silahdar Ağa nezaretinde kayıt altına alınmış; ayrıca “şadırvan ahırında” mevcut olan atları da listeye eklenerek muhallefat defteri oluşturulmuştur.⁹ Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi evrak fonunda kayıtlı bu defterin hemen devamına, muhallefat defterinde listelenen malların tahmini değerlerinin belirtildiği liste de eklenmiştir.¹⁰ Öte yandan Ağa'nın muhallefatinin mezat kaydı ise Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi evrak fonunda 125 numaralı dosyada yer almaktadır.¹¹ Burada eşyaların kaçta satıldığıyla birlikte satın alan kişilerin isimleri de zikredilmiş; ayrıca az da olsa bazı eşyaların, TSMA.e 227/11'de yer alan muhallefat müfredatı ile devamında bedellerini gösteren listeye nazaran daha tafsilatlı şekilde betimlendiği görülmüştür.¹²

Söz konusu üç liste arasında, küçük de olsa bazı farkların olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre bazı eşyalar mezat kayıtlarında hiç yer almazken, tersi şekilde mezat kaydında görülen kimi eşyaların da muhallefat kaydında olmadığı görülmüştür. Şu durumda müfredat

Sosyal Bilimler Dergisi, Ağustos 2022, S. 56, s. 136. Müsâdere usulünün yaygınlaşmasında devletin, taşra idarecilerinin çeşitli sebeplerle merkeze teslim etmedikleri vergi gelirleri ile iltizam bedellerini kurtarmak için bu sistemi haklı bir yöntem olarak görmesi de etkili oldu. Gökpınar, *a.g.m.*, s. 136.

⁹ TSMA.e., nr. 227/11, vr. 2b.

¹⁰ TSMA.e., nr. 227/11-3, vr. 3a-3b. Bu liste, makale sınırlarının aşılması amacıyla eke dahil edilmemiştir.

¹¹ TSMA.e., nr. 125/12; TSMA.e. nr. 125/13; TSMA.e., nr. 125/14; TSMA.e., nr. 125/35. Bu liste, makale sınırlarının aşılması amacıyla eke dahil edilmemiştir.

¹² Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi evrak fonunun iki ayrı doyasında yer alan bu kayıtların haricinde, yine aynı fonda bulunan bir başka dosyada da (TSMA.e., nr. 401/5) Nakşî Mustafa Ağa'nın muhallefatine dair bilgiler bulunur. “İskemleci Mustafa Ağa” ile “Sarâyî Hâce Mahbûbe Kadın” emvâline dair kayıtların da olduğu bu dosyada, Nakşî Mustafa Ağa'nın satılan mallarından elde edilen toplam meblağ, iki ayrı belgede farklı miktarlarla belirtilir. “Müteveffâ Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa'nın Enderûn-ı Hümayûn'da fûruht olunan eşyasının bahası”, ilk kayıтта (TSMA.e., nr. 401/5, vr. 3a) 5.120.471 akçe / 42.670,5 kuruş 11 akçe / 85 kise 170,5 kuruş olarak yer alırken, ikincisinde (TSMA.e., nr. 401/5, vr. 4a) 5.106.021 akçe / 47.550 kuruş 21 akçe / 85 kise 170,5 kuruş olarak verilir. Ayrıca ilk belgenin arkasında Nakşî Mustafa Ağa'ya ait “sırmalı kişeli bir cild hüsn-ü hattla En'âm-ı şerif bendenizde mevcuttur” ibaresi ile “ve bir adet gaddâre fûruht olunmuştu, altun zuhur etmekle red olundu, bugünde dâhil değildir” notu yer alır. TSMA.e., nr. 401/5, vr. 3b. Buna göre Nakşî Mustafa Ağa'nın bir cild hüsn-ü hattlı En'âm-ı şerifi, muharrirde bulunuyordu.

kaydında sayıca fazla olup mezat kaydında eksik olduğu görölen eşyaların, mezada çıkarılmamış olabileceği; tersi durumlarda ise Ağa'nın başka mekân ya da kişiler bulunan mallarının dahil edilmesiyle mezada eklenmiş olabileceği düşünölebilir.

Netice itibariyle Nakşî Mustafa Ağa'nın muhallefatından bahsettiğimiz bu bölümde, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi evrak fonunda (TSMA.e 227/11) yer alan söz konusu muhallefat kaydı esas alınmıştır. Bununla birlikte metin içinde mevcut üç kayıt arasındaki farklılıklara dipnotlarda mümkün olduğunca işaret edilerek en net tablo ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kıyafetleri ve Kumaşları

Nakşî Mustafa Ağa, sultanın yakın hizmetindeki bir has oda mensubu olarak geniş bir kıyafet yelpazesine sahipti. Kıyafetlerini baştan aşığı doğru genel hatlarıyla; başına giydiği, vücudunun üst ve altına giydikleri ile ayakkabıları şeklinde sıralayabiliriz.

Öncelikle Nakşî Mustafa Ağa'nın başlıklarının altına giydiği ve bazıları kullanılmış, bazıları da yeni durumda olan tamamı beyaz renkte 65 adet kellepüşü¹³ vardı. Başlıklarının büyük bir kısmını ise kavuklar teşkil ediyordu. Nitekim Ağa'nın şal, şâlî sof ve çukadan imal edilmiş 33 adet kavuğu vardı; bunların on yedisi gündüzlük, on ikisi gecelik, üçü çuka tebdil kavuğu ve biri de barata türünden kavuklardı. Ayrıca on dördü kırmızı, on üçü beyaz renkte toplam 27 fesi ile biri küçük yapıda olmak üzere 2 adet zerdava kalpağı bulunuyordu. Başlıklarını sarmak için 28 destârî¹⁴ ile yeşil, sarı gibi muhtelif renklerde şal üzere *pesend işleme*, *sûzenî şal* ve *sûzenî*¹⁵ *işleme* türünden 11 adet destar püşidesi bulunurken bir adet de *Bağdâdî püşîsi* vardı.

¹³ Kellepüş: Kavuşun terden kirlenmemesi için altına giyilen takkedir. İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, [bundan sonra: Kubbealtı Lugatı], Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2011, s. 1658.

¹⁴ Destar: Takke ve fes gibi çeşitli başlıkların üzerine sarılan sarıktır. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I. Fasikül, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, s. 431.

¹⁵ Sûzenî: Kasnak iğnesiyle işlenen ince bir nakış türüdür. Kubbealtı Lugatı, Sûzenî, s. 2928; Pakalın, *a.g.e.*, III. Fasikül, s. 286.

Vücudunun üst içine giydiği, kullanılmış ve yeni durumda toplam 28 gömleği vardı.¹⁶ Bunlar genellikle bürüncek ve bez türünden gömleklereydi.¹⁷ Bunların haricinde yine içine giydiği 22 adet *mütenevvia zıbını*¹⁸ bulunuyordu.¹⁹ Öte yandan Mustafa Ağa'nın üzerine giydiği *Tire alacası, telli bez rûmî, telli çiçekli, keremsud pesend işleme, telli çiçekli kutnî*²⁰, *çubuklu çitari* gibi farklı türlerde, yeni ve kullanılmış durumda olan toplam 24 adet entârisi vardı.²¹ Bunlardan en pahalısı keremsud pesend işleme entâri 25 kuruş / 6.005 akçeye satılmıştı.²² Kaftanları ise toplamda 28 adetti. Beyaz, neftî, kırmızı ve yeşil gibi çeşitli renklerdeki kaftanlarının bazısı çubuklu ve çiçekli desenlere, bazısı da düz yapıya sahipti ve *keremsud, hârâ*²³, *kutnî, telli beldar, sade beldar ve dîbâ* gibi muhtelif kumaşlardan imal edilmişlerdi. Enderun mensubu olarak Ağa'nın 4 adet dolaması²⁴ vardı ki ikisi altın düğmeli çuka dolamayken

¹⁶ Ayrıca 47 adet gömlek işi bulunuyordu. *TSMA.e., nr. 227/11, vr. 1b.*

¹⁷ *TSMA.e., nr. 125/12-1-2.*

¹⁸ Zıbın: Elbise altına giyilen, pamuktan yapılmış kısa kollu kışık gömlektir. Kubbealtı Lugatı, Zıbın, s. 3543.

¹⁹ *TSMA.e., nr. 227/11, vr. 2a.* Burada içlikler ve zıbınlar "*mütenevvia zıbını*" olarak bir arada verilmiştir. Muhallefattaki eşyaların satış kayıtlarında ise içlikler ve zıbınlar ayrı olarak kaydedilmiş ve buna göre Ağa'nın dördü "*boyalı elvan*" ve üçü "*fitilli ve sade*" toplam 7 adet içliği ile dokuzu beyaz toplam 12 zıbınının satıldığı belirtilmiştir. *TSMA.e., nr. 125/12, vr. 6a; TSMA.e., nr. 125/12-1-2 (sayfa numarası yoktur); TSMA.e., nr. 125/13, vr. 4b-5a.*

²⁰ Kutnî, kutnu kelimesinin eski kullanım şeklidir. Bir tür pamuklu dokumadır. Ayrıca elbiseler ile sonraları döşemelerde kullanılan ve genellikle fes rengi zemin üzerine sarı çubuklu pamuk ipliğiyle karışık şekilde atlas taklidi ipeklili kumaştır. Kubbealtı Lugatı, Kutnî-Kutnu, s. 1833. Bu kumaşın atlas ile kemha arasında, bir yüzü ipeklili diğer yüzü pamuklu, yıkanmaya oldukça dayanıklı dar enli bir kumaş olduğu belirtilir. İlhan Gök, "Diyarbakır Valisi Hüseyin Paşa-zade Sarı Mustafa Paşa'nın Hayatı ve Muhallefatı", *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 2, 2020, s. 39.

²¹ *TSMA.e., nr. 227/11, vr. 2a; TSMA.e., nr. 227/11, vr. 3a.*

²² *TSMA.e., nr. 125/13, vr. 4b.*

²³ Hârâ/Hâre: Düz renkli, sof türü menevişli bir kumaş türüdür. Üzerinde mermer damarlarına benzer dalgalar bulunur. Kubbealtı Lugatı, Hârâ, s. 1196; Reşat Ekrem Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Sümerbank Kültür Yayınları, 1969, s. 128.

²⁴ Elbise üstüne giyilen önü açık, kolları bol, kol ağzları dar, cübbe niteliğinde uzun bir üst giyeceğidir. Dolamayı hem kadınlar hem erkekler giyerdi. Kadınların giydikleri biraz daha kısa olup diz kapağının az aşığıdır. Dolamalar genellikle belden bir kuşak ile bağlanırdı. Bilhassa yeniçeriler ile baltacı, şatır gibi saray görevlileri, Enderun-ı Hümayun içoğlanları ve vezir çuhadarları giyerdi. Enderun içoğlanlarının giydiği

ikisi de sade çuka dolama şeklindeydi. Bunların haricinde 10 adet ihramı bulunuyordu. Çâdirî tüylü, sarı tüylü, kırmızı tüylü ve tüsüz (sade) yapıdaki muhtelif ihramlarının iki tanesi de hac ihramı idi.²⁵ Üzerine giyebileceği 5 adet cübbesinin üçü şâlî sof yapıda ve sarı, beyaz ve yeşil renklerde; biri çukadan imal edilmiş olup sarı renkte, diğeri ise sof yapıdaki bir tebdil cübbesiydi. Binişlerinin²⁶ ise çuka ve şâlî softan imal edildikleri ve toplam 12 adet oldukları görülür. Bunlardan birinin köhne halde, birinin başlıklı yapıda, birinin de tebdil binişi olduğu ve genel itibariyle lacivert, yeşil, sarı ve güvez renklerde oldukları kayıtlıdır. Ayrıca ikisi başlıklı ve kîseli şekilde olmak üzere farklı türlerde 7 kerrâkesi²⁷ de bulunuyordu.

Nakşî Mustafa Ağa, kıymetli postlardan imal edilmiş kürk nevinden çok sayıda üstlüğe sahipti. Nitekim onun Hane-i Hassa'daki odasında 22 adet kürkü bulunuyordu. Bunların en kıymetlisi 2.100 kuruşa satılan “yeşil çukaya kaplı sırt semmur kontoş” kürküydü.²⁸ Yine semmur paçası ve nâfesinden yapılmış kıymetli kürkleri ile kakım, vaşak, karsak, tavşan ve sincap postlarının kullanıldığı kontoş²⁹, nimten ve serhaddîler³⁰ onun

dolamaların göğsü, kıyafetin kesimine uygun olarak kapatılırdı. Koçu, *a.g.e.*, s. 92-93; Kubbealtı Lugatı, Dolama, s. 749-450.

²⁵ *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 2a; *T SMA.e.*, nr. 125/12, vr. 5b-6a; *T SMA.e.*, nr. 125/13, vr. 3b-4b-5a. Hac eden Müslümanların giydikleri beyaz dikişsiz kıyafetleri ifade eden ihram, bu kullanımından farklı olarak minder, sedir ve yere serilen yağılar için de kullanılırdı. Kubbealtı Lugatı, İhram, s. 1382. Nakşî Mustafa Ağa'nın söz konusu on ihramı dışında makad olarak kullandığı üç adet “ihram makad” ve yaygı olarak kullandığı anlaşılan bir adet *diz ihramına* sahip olduğu görülür ki kullanım maksatları farklı oldukları için söz konusu dört ihram buradaki kategoriye dahil edilmemiştir.

²⁶ Biniş: Oldukça bol ve geniş yapıdaki bir çeşit cübbe, ferâcedir. Cübbeye göre daha geniş ve kolları daha uzundur. Bilhassa ulema ve yüksek rütbeli devlet adamları ve saray görevlileri ile yeniçeri ileri gelenleri giyerdi. Kubbealtı Lugatı, Biniş, s. 381-382; Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 235; Koçu, *a.g.e.*, s. 39.

²⁷ Kerrâke: Daha çok kibar sınıftan gençlerin ve ilmiye mensubu kimselerin giydiği ince softan yapılmış dar üstlüktür. Kubbealtı Lugatı, Kerrâke, s. 1673.

²⁸ Bu kürk, muhalefatta en yüksek meblağa alıcı bulan üründü ve hazineli Çerkes Abdullah Ağa'ya 304.200 akçe / 2.100 kuruşa satılmıştı. *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 2a; *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 3a; *T SMA.e.*, nr. 125/12-1-2 (sayfa numarası yoktur).

²⁹ Kontoş: Büyük devlet adamlarının ve Tatar beylerinin giydiği geniş ve devrik kürklü bir yakaya sahip, dar yenli ve uzun kolları kapanıç tülü üstlüktür. Koçu, *a.g.e.*, s. 159; Kubbealtı Lugatı, Kontoş, s. 1764; Pakalın, *a.g.e.*, II. Fasikül, s. 293.

³⁰ Serhaddî: Serâsere kaplı kısa samur kürktür. Sefere çıkarken ya da uzun yolculuklar sırasında zorlu hava şartlarına uygun şekilde ceket gibi giyilen ve etekleri diz kapaklarına

bu türden kıymetli üstlükleri arasındaydı. Değerli postlar güvez, çimenî, fıstıkî, mâî, karanfûlî, mor ve şarâbî gibi muhtelif renklerdeki çuka, keremsud, buruc ve şala kaplanmıştı. Ayrıca sahip olduğu 3 tüylü kebe ile 1 başlıklı kaput, onun mütemmim üstlükleri arasında değerlendirilebilir.

Nakşî Ağa'nın beline bağladığı 47 uçkuru, altısı yeni olmak üzere 7 peştamalı ve 6 adet futası³¹ ile 25 kuşağı vardı. Kuşaklarının büyük bir kısmı şal kuşak olup çiçekli, çubuklu, şatrancî ya da düz yapıda ve neftî, sarı, turuncu, beyaz, lacivert, al, güvez ve fıstıkî gibi muhtelif renklerdeydi. Bunlar arasında en pahalısı 190 kuruş değerindeki “*lacivert ve beyaz çubuklu donluk şal kuşak*” idi.³² Öte yandan kış günlerinde kullanmak üzere bir adet incili yapıda güderi³³ eldivene (destvan) sahipti.³⁴

Vücudunun belden aşağısı için giydiği 51 donu ve beşi sof, dördü çukadan imal edilmiş 9 çakşırı bulunuyordu. Softan imal edilen çakşırlarının ikisi uçkurlu yapıdaydı. Öte yandan muhallefatta kayıtlı tek şalvar, bir boğça içindeki tebdil kıyafetleri arasında yer alıyordu.³⁵

kadar inen kürklere serhaddî kürk denirdi. Bilhassa yüksek rütbeli saray görevlileri, musahip ağalar ve hazine vekillerinin giydiği bilinir. Koçu, *a.g.e.*, s. 204; Kubbealtı Lugatı, Serhaddî, s. 2779.

³¹ Futa: Vücudun belden aşağısını örtecek şekilde bele bağlanan ve genellikle ipekten imal edilen bir tür önlüktür. Genellikle iş yaparken üstün kirlenmemesi için bele bağlanır. Kubbealtı Lugatı, Futa, s. 998; Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 637. Mustafa Ağa'nın sahip olduğu futalarının üçü Mardin-kârî, ikisi Mısırî, biri de Sakızî futa idi. *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 2a.

³² *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 2a; *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 3a.

³³ Güderi: Dağ keçisi, koyun, kuzu ve bilhassa geyik derilerinin yağla terbiye edilmesi yöntemiyle oluşturulan ince, yumuşak, yıkamaya uygun, makbul deridir. Kubbealtı Lugatı, Güderi, s. 1122.

³⁴ Nakşî Mustafa Ağa'nın eldiveni, Silahdar Ağa'nın kayıt altına aldığı muhallefat listesi ile bu listenin devamındaki bedel kaydında bulunmazken, eşyaların kimlere satıldığını ihtiva eden diğer mezat kaydında “*boğça derûnunda olan*” üç parça eşya arasında zikredilir. *T SMA.e.*, nr. 125/13-1-2, vr. 3b.

³⁵ Silahdar Ağa tarafından tutulan muhallefat kaydında, “*tebdil esvâbı olur boğça*” ifadesiyle içeriği verilmeden kaydedilen bu eşyalar (*T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 2a.), satışların kimlere yapıldığının gösterildiği mezat kaydında içeriğindeki altı parça eşya zikredilerek verilmiştir: “*Bir boğça derûnunda tebdil esvâbı: 1 adet çuka nimten, 3 adet çuka yelek, 1 adet çuka şalvar, 1 çift kırmızı ayak yemenîsi: 5.000 akçe. (Kuşçu Uzun Mahmud)*” *T SMA.e.*, nr. 125/12-1-1, vr. 5b. Muhallefatta bulunan tebdil esvaplarını hâvi

Ağa'nın ayakkabı nevinden 2 çift çizme ve mestinin³⁶ olduğu görülür. Ayrıca ayağına giydiği 13 çift yün çorabı ile iki ayrı kutuda birer çorabı daha bulunduğu ve bir adet de kalçına³⁷ sahip olduğu kayıtlıdır.

Muhallefatındaki kumaşlara bakıldığında Ağa'nın bu açıdan zengin bir çeşitliliğe sahip olduğu söylenebilir. Muhtelif türlerde 16 top keremsud, 5 top kutnî, 3 top Hind-kârî çitari, 2 top sade çiçekli pundar? ve 2 top sade çiçekli şerbab? yanında sof, telli frengî dîbâ, telli frengî hatâyî, üstûfe, hârâ, atlas, çuka ve frengî çuka türü 33 donluğu vardı. Ayrıca 2 adet beyaz bez parça, 2 adet sade Sakızî hatâyî, 1 adet beyaz bez, 1 adet kırmızı havlu çuka kebir parça, 1 top şatrancî al telli bürüncük³⁸, 1 top Ađabânî³⁹ bez, 1 top dülbend, 1 top Mağrib şâlî, 1 top gömleklik bez, 1 top kalem-kârî Leh basması, 1 top çakşırık sof, 1 adet atlas, 1 adet beyaz keremsud üzere pesend işleme parça ile 1 top zedelenmiş harir onun kumaş türü eşyalarını tamamlayan diğer parçalardı.

Hamam kıyafet ve kumaşlarının büyük bir kısmını tabii olarak havludan imal edilen parçalar teşkil ediyordu. Nitekim Ağa'nın biri sırmalı yapıda olmak üzere yeni durumda 4 adet kılâbdan⁴⁰ işleme havlu

bohça, Nakşî Mustafa Ağa'nın tebdil-i kıyafet gezilerdeki aktif görevi ve bu sırada giyilecek kıyafetlerin kendisine teslim edilmesiyle ilgili olabilir. Dahası Mustafa Ağa'nın muhallefatında göze çarpan tebdil binişleri ile genel itibarıyla bol miktardaki kıyafet ürünleri yine onun bu vazifesinin bir neticesi olarak değerlendirilebilir.

³⁶ Mest: Tabanı ve üstü yumuşak deri yapılı, incik kemiğinin üstüne kadar çıkan, kısa konçlu, bağciksız ve düğmesiz iç ayakkabısıdır. Çorap gibi ayakkabı içine giyilir. Koçu, *a.g.e.*, s. 173. Mezat kaydında mest papuç olarak da geçer. *T SMA.e.*, nr. 227/11, vr. 2a; *T SMA.e.*, nr. 125/14, vr. 1b.

³⁷ Kalçın: Çizme veya ayakkabı içine giyilen, düşmemesi için oldukça sık örülen, aba ya da meşinden yapılan kışlık, kalın yapılı ve uzun konçlu çoraptır. Kubbealtı Lugatı, Kalçın, s. 1545; Koçu, *a.g.e.*, s. 139-140.

³⁸ Bürüncük/Bürüncük/Bürümcek/Bürümcük: Bükülmüş ham ipekten ve az miktarda keten ipliği katılarak dokunan ince bir kumaş türüdür. Kubbealtı Lugatı, Bürümcük, s. 445-446; Koçu, *a.g.e.*, s. 48.

³⁹ Ağabânî: Bir çeşit beyaz bezdir. Üzerine safran sarısı ipeklerle yapraklı dallar işlidir. Ağabânîden sarık, yorgan yüzü, boğça ve bebek kundağı yapılırdı. Ağabânî sarık, esnaf kesimi için günlük hayatlarında sosyal sınıflarını belli eden bir alamet niteliğindedir. Koçu, *a.g.e.*, s. 10.

⁴⁰ Kılâbdan: Dokumacılık ve işlemecilikte kullanılan bir iplik türüdür. Bu iplik, eğirme çarkı kullanılarak pamuk ipliği veya ipek üzerine altın, gümüş, bakır gibi madenlerden

hamam gömleği ile yine yeni halde 4 adet sade hamam gömleği vardı. Bunlara ek olarak yukarıda da zikredildiği üzere vücuduna sardığı 7 adet peştamali bulunuyordu. Ayrıca 17 çift abdest havlusu ile 41 adet işleme abdest havlusuna ve biri sade biri de kılıbdan işlemeli olmak üzere toplam adet 6 havlu sileceği ile 2 adet baş havlusuna sahip olduğu anlaşılır.⁴¹

Öte yandan sahip olduğu mendil-örtü nevinden makrame⁴², yağlık⁴³, peşkir⁴⁴ ve destmallerin⁴⁵ bir hayli fazla olduğu görülür. Bu minvalde kendisinin işleme ve sade yapıda 76 adet havlu makrame ve tamamı yeni durumda 8 adet kılıbdan işleme havlu makrame ile 9 çift sade havlu makramesinin bulunduğu görülür. Bunların yanında 53 adet bez ve dülbend üzere işleme yemek makramesi vardı. Yağlıklarının ise 68 adet olduğu ve bunların altmış yedisinin işleme türü birinin ise bürüncek nişan yağlığı olduğu anlaşılır.⁴⁶ Peşkirlerinin ise dördü yemek peşkiri olup Mardin-kârî telli, Mısırî, Yemenî ve telli bez türü peşkirlerdi. Ayrıca tamamı makrameli yapıda iki adet şal üzere pesend işleme ve iki adet de

çekilmiş oldukça ince tellerin sarılması yoluyla yapılırdı. Kubbealtı Lugatı. Kılaptan, s. 1692.

⁴¹ Silahdar Ağa'nın tuttuğu muhalefat müfredatı ile beraberindeki bedel kaydında, Nakşî Mustafa Ağa'nın söz konusu iki adet baş havlusuna dair herhangi bir kayıt yer almazken, ayrı bir dosyada yer alan mezat kaydında bu iki baş havlusu zikredilmiştir. *TSMA.e., nr. 125/12 vr. 6a; TSMA.e., nr. 125/12-1-2 (sayfa numarası yoktur).*

⁴² Literatürde "baş makramesi", "şerbet makramesi", "kenef makramesi", "duvar makrame" gibi farklı kullanımları olduğu görülen makramenin, tek başına kullanımlarda daha çok havlu, peçete, peşkir, destmal türü ürünlere karşılık geldiği anlaşılmaktadır. İbrahim Ethem Çakır, "Sofya Şehrinde Kadın Giyim Kuşam Kültürü: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 56, 2016, s. 1375.

⁴³ Genelde el yüz silmek için kullanılan büyük mendildir. Ayrıca örtü olarak kullanılan büyük bezler için de bu isim kullanılırdı. Keten, pamuk veya ham ipekten dokunur. Kubbealtı Lugatı, Yağlık, s. 3385.

⁴⁴ "Pamuk ipliğinden dokunmuş havlu" olarak tanımlanan peşkirin ikinci bir kullanım şekli de "yemek yerken dizlerin üstüne örtülen, el kurulanan pamuk veya keten örtü, peçete" dir. Kubbealtı Lugatı, Peşkir, s. 2529.

⁴⁵ El-yüz silmek için kullanılan mendildi. Kubbealtı Lugatı, Destmal, s. 696.

⁴⁶ Silahdar Ağa'nın zabt ve kaydettiği muhalefat müfredatında; 1 adet "bürüncek üzere" ve 67 adet "pesend ve sair işleme" şeklinde kayıtlı olan yağlıkların (*TSMA.e., nr. 227/11, vr. 2a*), ayrı dosyada bulunan bedel kaydına 61 adet olarak geçtiği ve yapılarının *pesend, bend bürüncek nişan yağlığı, pesend işleme yağlık, yağlık ve işleme yağlık* şeklinde yansıdığı görülür. *TSMA.e., nr. 125/12, vr. 5b; TSMA.e., nr. 125/13, vr. 3b; TSMA.e., nr. 125/14, vr. 1b-2a.*

bürüncek üzere pesend işleme berber peşkiri vardı. Destmallerinin ise 32 tanesi yemenî, 21'i oya yemenî destmal iken, 25 de *destmal olur tülbenti* bulunduğu kayıtlıdır.

Tefrişat Ürünleri

Nakşî Mustafa Ağa, dönemin koşulları çerçevesinde temel tefrişat malzemesi olarak minder ve mak'adları⁴⁷ kullanırdı. Muhallefatında kayıtlı 6 adet minderinin beşi yün doldurma türü minderlerdi. Bunların haricinde Mustafa Ağa'nın muhallefatına ait Topkapı Sarayı evrak fonundaki 125 numaralı dosyadaki mezat kaydında, tamamı küçük yapıda olan ikisi Sakızî ve üçü Leh-kârî yapıda beş minderinin daha olduğu kayıtlıdır.⁴⁸ Mak'adları ise toplamda 25 adetti. Havlu, çuka ve bez gibi muhtelif kumaşlardan imal edilen makatlar; kılardan işleme, Hind-kârî sûzenî, tire saçaklı Leh basması, Leh-kârî ve tire saçaklı sehrenk⁴⁹ tarzı niteliklere sahipti.⁵⁰ Bunların haricinde Mustafa Ağa'nın 4 adet de iskemlesi vardı; iskemlelerin ikisi *marangoz-kârî*, diğerleri ise biri Bosna-kârî ve biri de pirinç yapıdaki iki küçük iskemleydi.

Öte yandan Ağa'nın 14 adet yastığı bulunuyordu. Bunların on tanesi telli hatayî ve sehrenk yapıdaki yün doldurma yatıklarken dördü de şayak⁵¹ yastıktı. Ayrıca Enderun'daki odasında farklı kullanımlara mahsus yastıkları da vardı. Sahip olduğu tamamı yün doldurma 5 adet sedir yastığı, 3 adet yüz yastığı ve 1 adet hatayî tarzda bâlin⁵² bunlar arasında sayılabilir. Yastıklarının yüzlerini değiştirmek için farklı tür ve niteliklerde 69 adet yastık yüzüne sahipti. Son olarak eşyaları arasında

⁴⁷ Mak'ad/Makat: Oturulacak yer anlamındaki mak'ad, daha çok minder üzerine serilen önü saçaklı örtüler için kullanılırdı. Pakalın, *a.g.e.*, II. Fasikül, s. 398; Kubbealtı Lugatı, Makat, s. 1942.

⁴⁸ Bu minderlerin Teberdâr Osman yediyle geldiği belirtilir. *T SMA.e.*, nr. 125/12-1-2 (sayfa numarası yoktur).

⁴⁹ Sehrenk: İpekli eski bir kumaş türüdür. Sarı ipek kullanılarak yapılan kumaş üç renkli olduğu için bu ismi almıştır. Çiçekli, benekli ya da sade olanı vardı. Pakalın, *a.g.e.*, III. Fasikül, s. 145.

⁵⁰ Nakşî Mustafa Ağa'nın T SMA.e fonundaki 125 numaralı dosyada bulunan mezat kaydında 2 adet Karaferî çuka makat yüzüne sahip olduğu görülür. *T SMA.e.*, nr. 125/12, vr. 6a.

⁵¹ Şayak: İplikleri verev olarak dokunmuş, sıcak tutan ve çuhaya göre daha kaba yapıdaki yün kumaştır. Kubbealtı Lugatı, Şayak, s. 2954-2955; Koçu, *a.g.e.*, s. 217.

⁵² Bâlin: Kalın yapıda minder yastığıdır. Kubbealtı Lugatı, Bâlin, s. 278

bulunan 7 adet yorgan ve 6 adet yorgan yüzü, 3 adet şilte, 2 adet yorgan şiltesi ve 1 adet şilte yüzü ile 1 adet kaplan postu yine bu sınıfta değerlendirilebilir.⁵³

Odasının tefrişinde kullandığı muhtelif türde halı ve kilim nevinden yaygılar ile çeşitli perde ve ev eşyaları yine burada zikredilebileceğimiz tefrişat ürünlerindedir. Muhallefatındaki 1 adet Selânîk kîçesi ile 2 adet orta kâlîçe⁵⁴ kullandığı yaygılar arasındaydı.⁵⁵ Biri sade, biri çiçekli Sakız kumaşı ve biri de beyaz bez üzeri sûzenî işleme olmak üzere 3 adet yemek sofrası; 1 telâtin⁵⁶ ocak sofrası ile 4 takım kabaralı ve 1 adet de sim kabaralı yapıdaki mum sofraları onun göze çarpan sergileri arasındaydı. Öte yandan Nakşî Mustafa Ağa'nın biri ceylan derisi olmak üzere Banaluka-kârî, ibrişim kâlîçe ve dört mihrablı basma bez saf seccadesi gibi farklı niteliklerde toplam 12 adet seccâdesi vardı. Bunların haricinde perde nevinden 2 adet kapı perdesi, 19 pencere perdesi ve 7 de zar perdesine sahip olduğu görülür.

Muhtelif Ev Eşyaları

Mustafa Ağa, ev eşyaları yönünden de zengin bir çeşitliliğe sahipti. Yerleşim mekânının tamamlayıcı öğeleri niteliğindeki 1 dolap⁵⁷, 18 şamdan, 5 buhurdan, 15 gülâbdan, 29 çiçek şişesi, 2 karanfil ve sandal yağı şişesi, 20 ayna⁵⁸ ve 1 fanusu vardı. Dolabı *frenğî* tarzda büyükçe bir

⁵³ Nakşî Mustafa Ağa'nın Silahdar Ağa tarafından tutulan muhallefat kaydında birer adet şilte ve şilte yüzüne sahip olduğu kayıtlıdır. Ancak mezat kaydında Ağa'nın, bir adet şilte yüzünün yanında üç adet şilteye ve iki adet de yorgan şiltesine sahip olduğu görülür. *T SMA.e., nr. 125/12, vr. 6a; T SMA.e., nr. 125/13, vr. 5a.*

⁵⁴ Kâlîçe: Küçük halı, seccâde anlamında kullanılır. Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 151.

⁵⁵ Mustafa Ağa'nın muhallefatına ait ayrı mezat kaydında kâlîçelerin biri sagir frenğî kâlîçe diğeri ise kâlîçe kilim olarak nitelendirildiği görülür. *T SMA.e., nr. 125/13, vr. 5a.*

⁵⁶ Telâtin: Hurç, sofraya altı veya seccâde yapımında kullanılan parlak ve kalın yapıdaki öküz veya dana derisidir. Kubbealtı Lugatı, *Telatin*, s. 3135.

⁵⁷ Nakşî Mustafa Ağa'nın söz konusu frenğî tarzı büyük dolabı, Silahdar Ağa tarafından vefatından iki gün sonra Enderun'daki odasında tutulan muhallefat listesinde ve onun devamındaki bedel kaydında görülmezken, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde ayrı bir dosyada yer alan ve Ağa'nın satılan mallarının kimlere hangi meblağdan satıldığını gösteren mezat kaydında "*Karabiyik çırağı Hasan yediyle*" gelen eşyalar arasında yer alır. *T SMA.e., nr. 125/14, vr. 1b.*

⁵⁸ Nakşî Mustafa Ağa'nın Silahdar Ağa tarafından tutulan muhallefatında 15 adet aynaya sahip olduğu kayıtlıyken, ayrı dosyada yer alan bedel kaydında, toplamda 20 aynasının olduğu görülür.

dolaptı. Farklı ebatlardaki şamdanlarının altısı sim, yedisi maden, üçü pirinç ve biri de bakırdı.⁵⁹ Dördü sim, biri yaldızlı bakır yapıdaki buhurdanlarının biri frengî tarzda el buhurdaydı. Gülâbdanlarının ise dördü sim yapıdayken 11 tanesi de fağfurdan⁶⁰ imal edilmiş gülâbdan ve anberdanlardı. Çiçek şişelerinin dokuzu Beç-kârî tarzıyla diğerlerinden ayrılırken, iki de karanfil ve sandal yağı şişesi bulunuyordu. Muhallefatındaki aynalar ise çok daha çeşitli bir yapıya sahipti. Sadece bir ihtiyaç değil aynı zamanda gösterişli bir dekorasyon malzemesi olan aynalardan onu pervazlı yapıdaydı ve bunların altısı frengî tarzdaydı. Pervazlıların üçü billûr, ikisi kehrübâ⁶¹, ikisi ise ayna pervazlıyken hepsinden farklı olarak bir de kehrübâlı berber aynası bulunuyordu. Bunlarla birlikte Ağa'nın ambarda muhafaza edilen iki büyük aynası ve bir billur yaldızlı aynası mevcuttu.⁶²

Ağa'nın banyo-hamam takımlarına bakıldığında; Bosna-kârî, Saksonya-kârî, serrâc-kârî ve yaldızlı gibi muhtelif tarzlarda; gümüş, bakır ve pirinçten imal edilmiş 10 adet kapaklı tasa, 6 su tasına ve 2 adet yol tası ile 1 birun tasına sahip olduğu görülür. Bu türden takımlarını tamamlayan 9 adet leğen, 4 maşrapa, 5 ibrik ve 3 de el ibriği bulunuyordu. Leğenleri gümüş, gümüş kafesli fağfur, Bosna-kârî bakır ve mînâ-kârî⁶³ bakır yapılarıyla dikkat çekerken bunların dördü üzerindeki ibrikleriyle takım halindeydi. Ayrı olarak 1 fağfur ibriği ile 1 adet bakır el ibriği bulunuyordu. Maşrapalarının ise tamamı bakırdan imal edilmişti.

Ağa'nın mutfak malzemeleri genel hatlarıyla 18 tepsi, 2 kadayıf tepsisi, 81 tabak, 71 kâse, 28 sahan, 2 tâbe⁶⁴, 46 kavanoz, 9 billur şişe, 61 bardak, 111 kaşık, 2 kapaklı tencere ve ikişer adet kevgir (kefگیر) ve kepçe (kefçe) ile 3 adet tuzluktan oluşuyordu. Tepsileri gümüş, bakır, yaldızlı bakır ve pirinçten yapılmıştı ve ayaklı, frengî, sade, Bosna-kârî ve frengî rûganî-mînâlî yapıdalar. Sahip olduğu kadayıf tepsilerinin ise ikisi de bakırdı. Öte yandan tabak ve kâseleri, zengin çeşitliliğiyle dikkat

⁵⁹ Şamdanlarının üçü büyük, ikisi orta ve biri de küçük boy şamdanlardı.

⁶⁰ Fağfur: Çin'de üretilen her türlü porseleni ifade eder. Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 582.

⁶¹ Kehrübâ: Kehribar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl hâlidir. Kubbealtı Lugatı, Kehrübâ, s. 1654.

⁶² *TsMA.e.*, nr. 125/35.

⁶³ Mînâ-kârî: Mine işi. Kubbealtı Lugatı, Mînâ, s. 2103-2104.

⁶⁴ Tâbe: Tava. Kubbealtı Lugatı, Tâbe, s. 3020.

çekiyordu. Nitekim mertebânî,⁶⁵ elmastıraş billur, gergedan boynuzu, fağfur, Saksonya-kârî, Beç-kârî ve Kütahya-kârî tabaklarına yine zengin kâse takımları eşlik ediyordu. İrili-ufaklı ve kapaklı-kapaksız tarzdaki kâseleri yine mertebânî, elmastıraş billur, billur, gergedan boynuzu, fağfur, Saksonya-kârî, Beç-kârî ve Kütahya-kârî yapıdaydı. Bakırdan imal edilmiş sahanlarının ise tamamı kapaklı yapıdaydı ve beşi Bosna-kârî tarza sahipti. Benzer şekilde bakırdan imal edilen birer adet yumurta tâbesi ile kulplu tâbesi bulunuyordu. Kavanozlarının on ikisi hummas⁶⁶ şerbeti kavanozu, on tanesi içleri dolu halde küçük reçel kavanozu ve on ikisi de ribas⁶⁷ kavanozu. Billur şişelerinin ise içleri tarçın ve sair maddelerle dolu haldeydi. Bunların haricinde elmastıraş billur, Beç-kârî ve fağfur kavanozları da vardı.⁶⁸ Bardaklarına bakıldığında Ağa'nın büyüklü küçüklü 47 adet elmastıraş ve billur bardağı yanında Saksonya-kârî, serrâc-kârî, rûganî bakır yapıda çeşitli bardaklara ve yedi adet şişe bardağa sahip olduğu görülür. Kaşıkları ise gerek kullanım maksatları gerekse yapım malzemeleri açısından oldukça çeşitliydi. Gümüş, billur, Saksonya-kârî, kaknus⁶⁹ burnu ve âbnusdan⁷⁰ imal edilmiş kaşıklarına, bağa, sedef, yenedünya, sandal ve somdan yapılmış yemek kaşıkları ile ceviz, boynuz, sedef ve somdan üretilen hoşaf kaşıkları eşlik ediyordu. Ayrıca muhtemelen tatlı kaşığı olarak kullandığı yedi adet sedef gülbeşeker kaşığı bulunuyordu. Bunlara ek olarak; iki kapaklı tencereye

⁶⁵ Mertebânî: Hindiçini'de imal edilen açık yeşil renkte ve ağır yapıda fayans, çanak-çömlek, tabak, kâse ve vazolar için kullanılan bir terimdir. Bugün için antika niteliğinde olup oldukça kıymetlidirler. Pakalın, *a.g.e.*, II. Fasikül, s. 487; Kubbealtı Lugatı, Mertebânî, s. 2046.

⁶⁶ Her yıl Mısır'dan gelen ve ekseriyetle Osmanlı elitlerinin tükettiği kuzukulağı şerbetidir. Ali Karahan, "18. Yüzyıl Osmanlı İlmiye Ricalinden Bir Portre: Şeyhülislam Arabzâde Atâullah Efendi ve Terekesi", *Mehmet Genç Anısına Osmanlı İktisat Tarihi Çalışmaları I*, Editör: Fehmi Yılmaz, Güngören Belediyesi – Marmara Üniversitesi, İstanbul 2023, s. 513.

⁶⁷ Ribas: Özünden şerbet yapılan ve ihtiva ettiği özellikler sebebiyle halk hekimliğinde de kullanılan ravent türü mayhoş bitkidir. Kubbealtı Lugatı, Ribas, s. 2619.

⁶⁸ Fağfur kavanozlarının birinin içinde şeker bulunuyordu. *TSMA.e.*, nr. 125/12, vr. 6a.

⁶⁹ Kaknus: Rüzgârın esmesiyle delikli burnundan nağmelerin çıktığına ve bu sesin etkisiyle kendisi yaktığına inanılan bir tür masal kuşudur. Kubbealtı Lugatı, Kaknus, s. 1541.

⁷⁰ Abanoz. Sert yapılı, dayanıklı siyah ağaçtır. Kubbealtı Lugatı, Âbnus, s. 8.

ve biri bakır ve iki tanesi gümüş yapıda toplam üç adet tuzluk ile ikişer kevgir (kevgir) ve kepçeye (kefçe) sahip olduğu da görülür.⁷¹

Kahve Takımları

Vazifesi gereği zengin bir kahve takımına sahip olduğu görülen Nakşî Mustafa Ağa, farklı türlerde 2 kahve değirmeni, 7 kahve ibriği, 87 fincan, 49 fincan zarfı⁷², 4 kahve tepsisi⁷³, 3 kahve askısı ve 14 kahve pûşidesi⁷⁴ ile 10 kahve futasına⁷⁵ sahipti. Kahveleri öğütmek için iki tane bakır kahve değirmeni vardı. Sahip olduğu dört adet kahve ibriğinin ise ikisi nuhas, ikisi tombak⁷⁶ ibriklerdi. Kahve sunumunun önemli parçalarından olan fincanları; Saksonya, Beç-kârî ve fağfur gibi muhtelif yapıdaydı. Fincanlarını gümüş, tombak, Şam-kârî pûlâd, Bağdâd-kârî, çift-kârî ve lüle çamurundan fincan zarfları tamamliyordu. Bunlar arasında yıldızlı sim zarflar, onar adetlik üç takımla ön plana çıkıyordu. Kahveleri taşıyıp servis ettiği gümüş, pirinç ve bakır kahve tepsilerinden bilhassa gümüş tepsisi, 8.219 akçelik satış bedeliyle dikkat çekiyordu. Kahve askılarının

⁷¹ Silahdar Ağa'nın kaydettiği muhalefatta ve beraberindeki bedel kaydında yer almayan tencereler ile kevgir ve kepçeler, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ndeki ayrı dosyada yer alan mezat kaydında görülür. *TSMA.e., nr. 125/14, vr. 1b.*

⁷² Porselen kulpsuz fincanların elde kaymaması ve narin yapıda olanların zarar görmemesi için kullanılan fincan zarfları, sıcak fincanın tutumunu kolaylaştırdığı gibi ona estetik bir görünüm de katardı. Çeşitli madenlerin haricinde sert ve güzel kokulu ağaçlardan ya da bağa, fildişi veya boynuzdan imal edilebilirdi. Z. Esra Çetinkanat, *Türk Kahve Kültürü ve Kahve Takımları*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997, s. 20.

⁷³ Silahdar Ağa tarafından tutulan muhalefat kaydında, Nakşî Mustafa Ağa'nın 1 pirinç kahve tepsisine sahip olduğu kayıtlıyken, muhalefatın devamındaki bedel kaydından bu tepsisi yer almaz ve onun yerine 1 adet sim kahve tepsisi bulunur. Öte yandan ayrı dosyadaki (*TSMA.e., nr. 125*) mezat kaydında ise Nakşî Mustafa Ağa'nın 4 adet kahve tepsisine sahip olduğu görülür. Bu farkın, Mustafa Ağa'nın başka mekân veya kişilerdeki eşyalarının da sonradan dahil edilmesinden kaynaklanmış olması muhtemeldir. Buna mukabil, Ağa'nın muhalefatında görülürken diğer iki kayıta da bulunmayan eşyaların ise doğrudan hazineye alınmış olması yine muhtemel görünmektedir.

⁷⁴ Nakşî Mustafa Ağa'nın muhalefat müfredatı ile onun devamındaki bedel kaydında 7 adet kahve pûşisi olduğu görülürken, ayrı dosyadaki (*TSMA.e., nr. 125*) mezat kaydında toplam 14 adet kahve pûşidesinin olduğu anlaşılır.

⁷⁵ Kahve Futası: Kahve servisi yapan kişilerin önlerine bağladıkları önlüktür. Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri-Toplum Hayatı*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995, s. 45.

⁷⁶ Tombak: Bakır ve çinkodan oluşan alaşımdır. Ayrıca bakır üzerine cıvalı altın kaplamaya da bu isim verilir. Kubbealtı Lugatı, Tombak, s. 3219.

ikisi gümüş ve biri tombaktan imal edilmişti ve tamamı birer ibrikle takım halindeydi. Kahvelerin yanında bir nevi peçete olarak kullanılabilen pûşîdeler; şal ve atlas kumaş üzerine sûzenî ve pesend işleme kıladdan saçaklı yapıdaydı. Kahve servisi yaparken üzerine giydiği kahve futalarının ise bir kısmı kullanılmış halde beyaz, al, güvez, turuncu ve yeşil renklerde şal; yeşil kaneviz ve Sakız-kârî yapıdaki kahve futalarıydı.

Tütün İçim Malzemeleri

Amerika'nın keşfi sonrası yeni kıtadan Avrupa'ya, oradan da kısa sürede dünyaya yayılan tütün, XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı topraklarına girdi. Önceleri tüm hastalıklara deva olarak tanıtılsa da bir süre sonra çeşitli Avrupa ülkeleri gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda da kullanımı yasaklandı; buna rağmen tüketimi zaman içinde azalmak bir yana daha da arttı. XIX. yüzyılın sonlarına kadar ekseriyetle pişmiş topraktan yapılan lülelere⁷⁷ çubuk⁷⁸ takılmak suretiyle içilen tütün, bir süre sonra yerini sigaraya bırakmış, böylelikle lüle kullanımı son bulurken çubukçu esnafı sigara için ağızlık imaline yönelmiştir.⁷⁹

Bu noktada Mustafa Ağa'nın muhallefatında dikkat çeken hususlardan biri de çok sayıda tütün içim malzemesinin bulunmasıdır. Bilhassa çubuk ve nargileler kıymetli yapılarıyla ön plana çıkıyordu. Mustafa Ağa'nın genel hatlarıyla 61 çubuk⁸⁰, 4 takım nargile, 7 nargile

⁷⁷ Lüle: Çubuk ve nargile kullanımında içine tütün veya tömbeki konulan, pişmiş topraktan ya da ağaçtan yapılan, ağız fincan gibi açık dibinde küçük deliği bulunan alettir. Pakalın, *a.g.e.*, II. Fasikül, s. 372; Kubbealtı Lugatı, Lüle, s. 1904-1905.

⁷⁸ Çubuk: Lülelere takılmak suretiyle tütün dumanını çekmeye yarayan içi boş uzun silindirik alettir. Ağza gelen kısmına imame denilen ve genellikle kehribar ya da kemikten yapılan bir başlık takılırdı. Çubukların uzunlukları 30-40 santimden başlayarak 2-2,5 metreye kadar ulaşabilir ve sahibinin servetine göre kıymetli maden ve taşlarla süslenebilirdi. Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 383.

⁷⁹ Fehmi Yılmaz, "Tütün", *DiA*, C. 42, İstanbul 2012, s. 1-2; Fehmi Yılmaz, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Tütün: Sosyal, Siyasî ve Ekonomik Tahlili (1600-1883)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2005, s. 6-7, 120-126.

⁸⁰ Bu sayıda "geçme" olarak kaydedilen ve tütün içiminde kullanılan çubukları ifade eden malzemeler de dahildir. Geçme, tek parça olmayıp birbirine geçirilen parçalardan oluşan çubukları ifade ederdi. İsmail Hakkı Aksoyak, "Refî-i Kâlâyî ve "Geçme Çubuk"

şısesi, 5 marpuç, 27 duhan kesesi ve 5 duhan tablasına sahip olduğu söylenebilir.

Osmanlı'da çubuklar ekseriyetle muhtelif ağaçlardan, kamıştan ya da fındık kabuğundan imal edilirken bilhassa kiraz ağacı, dumanın katranını süzen ve soğutan yapısı sebebiyle tercih edilirdi.⁸¹ Bununla birlikte başta yasemin olmak üzere gül ve pelesenk de yine rağbet gören çubuklardı.⁸² Nakşî Mustafa Ağa'nın kullandığı tütün çubuklarının büyük kısmı benzer şekilde yasemin ve kirazdı. Başta kehribar (metinde zaman zaman yazıldığı şekliyle *kehrübâ*) kullanılarak imamelendirilip süslenen çubuklarda lacivert, mercan, yeşim, sim ve altın da kullanılmıştır. Mezat kaydında çiftinin 12.010 akçeye kadar çıkabildiği görülen çubukların, işlevinden başka bir statü ve servet göstergesi olduğu da anlaşılır.⁸³ Mustafa Ağa'nın kullandığı çubukların bazıları; *kehribar imame ve lacivert ve mercanlı kiraz çubuk, altun kakma yeşim imameli kiraz çubuk, kehribar imameli yasemin çubuk, mercan imameli kiraz çubuk, kehrübâ imâmeli erguvan çubuk* idi.

Elmas, yakut, yeşim ve altın gibi değerli malzemelerle bezenmiş nargile takımları Ağa'nın muhallefatında kıymetleriyle ön plana çıkan eşyalar arasındaydı. Bilhassa “*yeşil ve lacivert altun nargile maa altun marpuç ve şişe*” (iki adet) 79.000 akçelik değeriyle dikkat çekerken “*elmas ve yakutlu yeşim imameli marpuç*” (7.750 akçe) ile “*yakutlu yeşim imameli marpuç*” (5.700 akçe) kıymetleriyle onu takip ediyordu. Bunlardan başka Ağa'nın farklı türlerde 27 adet işlemeli tütün kesesi ile dördü *nuhas*, biri *sarrac-kârî* türü duhan tablaları bulunuyordu.⁸⁴

Manzumesi”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 4, Nisan 2001, s. 173; Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 383. Muhallefat müfredatında Nakşî Mustafa Ağa'ya ait 44 çubuk ve 14 geçme kayıtlıyken, ayrı dosyada kayıtlı olan mezat listesinde (*TSMA.e.*, nr. 125) 46 çubuk ve 15 adet geçmesinin olduğu görülür.

⁸¹ Osmanlı'da XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çubukçu esnafının olduğu bilinmektedir. Daha çok Galata ve Tophane'de bulunan esnaf gruplarına bir süre sonra Fatih'te faaliyete geçen üreticiler de eklenmiştir. Fehmi Yılmaz, *a.g.t.*, s. 125-126.

⁸² Abdülkadir Emeksiz, İstanbul Kahvehaneleri, Karaların ve Denizlerin Sultanı İstanbul, Haz. Filiz Özdem, C. II, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, s. 125; Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 383; Kubbealtı Lugatı, Çubuk, s. 612-613.

⁸³ *TSMA.e.*, nr. 125/12-1-2 (varak numarası yoktur).

⁸⁴ Söz konusu tablalar, muhallefat müfredatı ile devamındaki bedel kaydında görülmezken ayrı dosyadaki mezat kaydında yer almaktadır.

Silahları

Muhallefatta çeşitli türde silahlara dair kayıtlar da vardır. Bunlara göre Ağa'nın 6 tüfeği, 9 kılıcı, 5 bıçağı, 2 hançeri, 3 baltası, 2 topuzu, 1 pala⁸⁵ ve 1 gaddâresi⁸⁶ bulunuyordu. Tüfek türü ateşli silahlarından biri 40 kuruşluk değeriyle “*meneviş temürlü simli frengi piştov*” idi. Bunun yanında frengi filinta⁸⁷, amel-i Mehmed şeşhâne tüfenk⁸⁸ ve amel-i Musa kaval tüfenk onun ateşli silahlarını tamamlayan diğer tüfeklerdi.

Kılıçları ise değerli madenlerle bezenmiş gösterişli yapılarıyla dikkat çekiyordu. Billhassa “*tûtî burnu oyma şirmâhî kabzalı sim donanmalı ve sim kemerli kılıç*” (140 kuruş / 27.100 akçe) ve “*altın kakma şirmâhî kabzalı pulat donanmalı kılıç*” (100 kuruş / 23.005 akçe) Ağa'nın sahip olduğu değerli kılıçlar arasındaydı. Bunlardan başka iki simli meçi, bir simli kürdesi⁸⁹ ile üçü simli ve bir de sade yapıda dört kılıcı daha vardı.

Kullandığı bıçaklara bakıldığında; Ağa'nın biri simli ve biri de sade yapıda çifte bıçakları ile ikisi büyük ve biri de küçük olmak üzere üç adet sade yapıda bıçaklarının bulunduğu görülür. Hançerlerinin ise biri Şam-kârî, diğeri ise Hind-kârî yapıdaki hançerlerdi. Baltalarının arasında cünd-havarlı? simli balta 60 kuruşluk değeriyle ön plana çıkarken, topuzlarından yaldızlı simli yapıda olanı 45 kuruşa alıcı bulmuştu. Bunların haricinde Ağa'nın birer adet yaldızlı simli bel gaddâresi (45 kuruş) ile boynuz kabzalı sim palası (35 kuruş) bulunuyordu.

Atları

Nakşî Mustafa Ağa'nın vefatının ardından Enderun'daki odasında bulunan eşyalarının haricinde *şadırvan ahırında mevcut olan esbân ve bargirâtı* da kayıt altına alınmıştır. Buna göre Mustafa Ağa'nın vefatından önce sekiz adet atı vardı. Bunlar her birinden birer adet

⁸⁵ Pala: Uç kısmı geniş olup kabzasına doğru daralan kavisli, kalın ve kısa yapılı bir çeşit kılıçtır. Kubbealtı Lugatı, Pala, s. 2479.

⁸⁶ Gaddâre: Pala cinsinden, ağız ve uç tarafının sırtı keskin, iri ve eğri yapıda bir tür kesici silah, uzun kama. Kubbealtı Lugatı, Gaddâre, s. 1004.

⁸⁷ Filinta: Kısa namlulu tüfek çeşididir. Çakmaklı tüfekler için kullanılır. Kubbealtı Lugatı, Filinta, s. 978; Pakalın, *a.g.e.*, I. Fasikül, s. 628

⁸⁸ Bu tüfek “Ömer Hacı Mehmed Şeşhâne Tüfenk” şeklinde de geçer. *T SMA.e., nr. 125/13*, vr. 4b.

⁸⁹ Kürde: Bir çeşit Kürt kılıcı olarak tanımlanır. Sir James W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Beirut 1987, s. 1586.

olmak üzere; *kemañceci doru at*, *eşkıya kır at*, *kaplan kır at*, *kara hoca kır at*, *yağız Mısrî at*, *doru Mısrî at*, *timur kır at* ve *al bargir* idi.⁹⁰

Binit Takımları

Bilindiği üzere at binit takımları, yalnızca at binmeyi kolaylaştıran araçlar değil aynı zamanda üretim malzemeleri ve süslemeleriyle binicinin statüsünü gösteren değerli bir sembol niteliğindedir. Yapımında kullanılan madenler ve kumaşlar ile tezyinatı, binit takımlarını kıymetli bir ürün haline getirirdi; öyle ki padişahların binit takımları raht-ı hümayun hazinesi olarak sarayda ihtimamla muhafaza edilirdi.⁹¹

Nakşî Mustafa Ağa'nın muhalledatındaki binit takımlarını; binış için kullanılan eyerler ve üzengiler (rikâb), eyer üstüne serilen kesme ve hâşeler, süs maksadıyla kullanılan başlık ve rişmeler ile binış sırasında kullanılan silahlar şeklinde sınıflandırabiliriz. Öncelikle atın sırtına konularak üzerindeki binicinin rahat ve güvenli bir şekilde durmasına yarayan eyer, binit takımlarının başlıca öğelerindendir. Mustafa Ağa'nın muhalledatındaki eyerlerin çoğu simli eyerlerdir. Sahip olduğu 5 eyerin üçü *simli kaplama* yapıdayken ikisi ise *sade çuka* eyer şekliyleydi. Bunların yanında eyerleri ata bağlamak için kullandığı 2 tabkuru ve 2 işleme kolanı vardı.⁹² Öte yandan atın her iki yanından sarkan ve binicinin ayaklarına takarak at sırtında dengeli ve kontrollü durmasına yarayan altı düz halkalara rikâb (üzengi) denirdi. Ağa'nın 6 çift rikâbı bulunuyordu. Kullandığı rikâblardan biri Mısrî cinsi atlara uygun *Mısrî* rikâbken ikisi Şam-kârî tarzda ve biri de 160 kuruşluk değerleriyle diğerlerinden ayrılan sim yapıdaki rikâbdir.⁹³

⁹⁰ TSMA.e., nr. 227-11, vr. 2b.

⁹¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, s. 508-509; Abdülkadir Özcan, "İstabl", *DİA*, C. 19, İstanbul 1999, s. 204; Emine Dingec, "18. Yüzyılın İkinci Yarısında Saray Atlarının Binit Takımları", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, C. 12, S. 20, s.3-4.

⁹² Tabkur: Eyeri ata bağlamak için kullanılan ve kolan adı verilen uzun, enli ve kalın kayışın bir türüdür. Eyerin üstünden geçirilmesi sebebiyle *aşırma kolan* da denir. Faruk Sümer, *Türkler'de Atçılık ve Binicilik*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1983, s. 42, 77-79; Kubbealtı Lugatı, Kolan, s. 1750-1751.

⁹³ Binit takımları tasarlandıkları atın cinsine göre isimlendirilebilirdi. Dingec, *a.g.m.*, s. 5.

Binit takımlarının önemli öğelerinden biri de kullanılan kesme ve haşelerdi. Buna göre Ağa'nın 2 kesme ve 5 haşesi bulunuyordu.⁹⁴ Kesmelerinden “beyaz çuka üzere sırma işleme” yapıda olanı 350 kuruşluk değeriyle ön plana çıkarken, muhtelif türdeki haşeleri arasında bilhassa “kırmızı çuka üzere sim kabralı” haşe 250 kuruşluk satış bedeliyle diğerlerinden ayrılıyordu.

Öte yandan Nakşî Mustafa Ağa'nın takım halinde bulunan 7 rahtı⁹⁵ vardı ki bunların tamamı başlıklı yapıdaydı. Ayrıca onların mütemmimi niteliğinde 3 reşme⁹⁶ ile 2 palanı da bulunuyordu. Bunlar arasında “zırh enselikli yıldızlı sim kemer raht maa başlık ve reşme” 500 kuruşluk satış değeriyle en kıymetli parçayı teşkil ederken, onu 350 kuruşluk değeriyle “zırh enselikli yıldızlı sim cedit kemer raht maa başlık ve reşme” takip ediyordu. Bunların haricinde Ağa'nın 1 adet Hind-kârî licam⁹⁷ ile 1 dizgini vardı. Son olarak biniş sırasında kullanılan silahlarından biri simli at gaddâresi iken diğeri “simli frengi temürlü palyoş⁹⁸ at gaddâresi maa hışt⁹⁹” idi.

Kitapları

Nakşî Mustafa Ağa'nın muhallefatında toplam sekiz farklı kitabı vardı. Bunların yedi adedi birer cild olmak üzere *sahaf kitapçı Hacı Mustafa*'da bulunuyordu¹⁰⁰:

“*Derûn-ı sahaf kitabcı Hacı Mustafa an-muhallefât-ı Nakşî Efendi*”:

-Mirâtü'l-Uşşâk

⁹⁴ Kesme ve Hâşe/Haşa/(Ar.) Gâşiye: At eyerinin üzerine serilen örtüdür. Uzun ve saçaklı yapıda olana hâşe denirdi. Dineç, *a.g.m.*, s. 5; Pakalın, *a.g.e.*, II. Fasikül, s. 249. Buna mukabil hâşe, eyer ile atın sırtı arasına konulan örtü olarak da tanımlanır. Kubbealtı Lugatı, Haşa, s. 1217.

⁹⁵ At binit takımına genel olarak raht denir. Kubbealtı Lugatı, Raht, s. 2582-2583. Bununla birlikte raht, atın göğsüne takılan süs eşyasıydı. Dineç, *a.g.m.*, s. 12.

⁹⁶ Rişme/Reşme: Atın çene altına gelen gem, yular zinciri olarak tanımlanır. Sümer, *a.g.e.*, s. 53; Dineç, *a.g.m.*, s. 12.

⁹⁷ Licam: Atın ağzına takılan gem, dizgin anlamındadır. Kubbealtı Lugatı, Licam, s. 1893; Sümer, *a.g.e.*, s. 94.

⁹⁸ İki kenarı da keskin, kısa ve düz yapıda kılıç. Kubbealtı Lugatı, Palyoş, s. 2483.

⁹⁹ Küçük el mızrağıdır. Kubbealtı Lugatı, Hışt, s. 1282.

¹⁰⁰ *TsMA.d., nr. 10524/4, Tarih: 29 Zilhicce 1178 (19 Haziran 1765).*

- Hayriyye-i Nâbî¹⁰¹
- Hüsn-ü hatla En'âm-ı Şerîf
- Bâ-hatt-ı Seyyid Osman¹⁰² Mushaf-ı Şerîf
- Dîvan-ı Sâbit¹⁰³
- Kaside-i Emâlî¹⁰⁴

¹⁰¹ Hikemî şîirin divan edebiyatındaki önde gelen temsilcisi şair Nâbî'nin meşhur eseridir. Asıl adı Yusuf olan ve şîirlerinde Nâbî mahlasıyla tanınan şair, 1642 yılında Şanlıurfa'da doğmuş ve 13 Nisan 1712'de İstanbul'da vefat etmiştir. Karacaahmet'teki Miskinler Tekkesi sofasında defnedilmiştir. Nasihatname türündeki Hayriyye (asıl adı *Hayrînâme*), Nâbî'nin en bilinen eseridir. Hayriyye geniş bir okuyucu çevresi tarafından beğenilip alaka görmüş ve etkisi günümüze kadar ulaşmıştır. Abdülkadir Karahan, "Nâbî", *DİA*, C. 32, İstanbul 2006, s. 258-260; Ali Fuat Bilkan, "Hayriyye", *DİA*, C. 17, İstanbul 1998, s. 65.

¹⁰² Hattat Seyyid Osman Efendi olması muhtemeldir. Seyyid Osman Efendi, bugün Bilecik'e bağlı Gölpazarı ilçesindedir. Talik hattını Fındıkzâde İbrahim Efendi ve Kâtibzâde Mehmed Refi Efendi'den tahsil etmiştir. Mehmed Paşa-zâde Mustafa Paşa, İran'a elçi olarak gönderildiğinde maiyetinde memur olan Halil Efendi'nin hizmetinde tercüman olarak bulunmuştur. Hayatının sonuna kadar Nakkaş Paşa Sarayı yakınlarında öğreici yetiştirmekle meşgul olmuş, Haziran 1778'de (Evâhir-i Cemaziyevvel 1192) vefat etmesiyle Topkapı haricine defnedilmiştir. Müstakimzâde Süleymân Sa'deddîn Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Haz. Mustafa Koç, Klasik Yayınları, İstanbul 2014, s. 621; Ayşe Peyman Yaman, *Hat Sanatı İçin Kaynak Devhatü'l-Küttâb İncelemeli Metin Çevirisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s. 181.

¹⁰³ Şiirlerindeki Sâbit mahlasıyla bilinen divan şâiri Alâeddin Ali'nin divanıdır. Alâeddin Ali, Bosna'nın Uzıçe (Uzitse) kasabasında -bir ihtimale göre 1650 yılı dolaylarında-dünyaya gelmiş, ilk eğitiminin ardından İstanbul'a taşınarak Kaptan-ı Derya Seydizâde Mehmed Paşa'nın himayesine girmiştir. İmparatorluğun muhtelif yerlerinde kadılık, müftülük ve müderrislik yapan Alâeddin Ali, Saraybosna, Konya ve Diyarbakır mevleviyetlerinde bulunmuş ve 5 Eylül 1712'de İstanbul'da vefat etmiştir. Araştırmacılar arasında kabul gören anlayışa göre Sâbit, Nâbî'nin ardından döneminin en meşhur ve özgün şâiridir. Form ve muhteva bakımından farklı ve yerli kalmayı gayret etmiştir. Divan şâirlerinin geleneksel ve duygusal idealleri ile ahenkli süslü hayallerine onun şîirlerinde pek pek rastlanmaz. Şiirlerindeki canlı ve renkli üslup, Tanzimat döneminde ortaya çıkacak yerli ve millî edebiyatın müjdecisi olarak değerlendirilir. Turgut Karacan, "Sâbit", *DİA*, C. 35, İstanbul 2008, s. 349; Lejla Oener, *Bosnalı Alaeddin Sâbit Dîvânı'nın Tahlihi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya 2019, s. 9, 12. III. Mustafa'nın günlük faaliyetleri ile enderun gelişmelerini aktardığı eserinde yalın bir üslub kullanmayı tercih ettiğini belirten Nakşî Mustafa Ağa'nın, kütüphanesindeki kitaplar arasında Sâbit Divanı'nın da olması, onun beğeni ve tercihini de yansıttığı söylenebilir.

¹⁰⁴ Fergana vadisinde bugünkü Kırgızistan topraklarındaki Oş (Üş) şehrinde doğan Mâtürîdî kelâmcısı, Hanefî fakihî ve muhaddis Ali b. Osman el-Üşî tarafından kaleme alınan manzum akâit risâlesidir. el-Emâlî, Türk-İslam edebiyatında en yoğun ilgiyi gören

-Kettânîzâde¹⁰⁵ hattıyla cüz-ü Nebe

Bunların yanında Nakşî Mustafa Ağa'nın "*sırmalı kîseli bir cild hüsn-ü hattla En'âm-ı şerif*" sahibi olduğu kayıtlıdır.¹⁰⁶ Kitapları arasında fiyatı en yüksek eser, 30.100 akçelik değeriyle hattatlığını Seyyid Osman'ın yaptığı Mushaf-ı şeriftir. Kitaplarının toplam değeri ise 38.735 akçe olup, bu meblağ küçük bir hesap hatasıyla 39.815 akçe olarak kaydedilmiştir.¹⁰⁷ Muhallefatında bulunan kitaplar, en genel ifadeyle Nakşî Mustafa Ağa'nın sanat ve edebiyat zevki ile dindar kişiliğine ışık tutmaktadır. Bilhassa edebi eserler onun şair yönüne hitap ederken, kıymetli hattatların elinden çıkan cüzler ile Mushaf-ı şerifin hat sanatına olan ilgisini yansıttığı söylenebilir. Öte yandan mâtürîdî itikâdının temel eserlerinden el-Emâlî onun itikâdî tavrının, yine Mushaf-ı şerif ve sûreler ise dindar kişiliğinin işareti olarak yorumlanabilir.

Yazı Takımları

Kaleme aldığı şiirleri, divanı ve *Vekâyi-i Sultânî Târih-i Nakşî* isimli eseriyle de bilinen Nakşî Mustafa Ağa, yazarlığı münasebetiyle genişçe bir yazı takımına da sahipti. Muhallefatında kıymetli yapılarıyla dikkat çeken yazı takımlarından bazıları şunlardı: *Aşağı-kârî ayaklı elmas ve yakutlu Süleymânî mürekkekb hokkası, sim hokkali frengî sim kakma bağa çekmece diviti* (140 kuruş), *sim hokkali rûganî çekmece diviti* (25

akâit eserlerindedir. el-Ûşî tarafından 1174 yılında kaleme alınan el-Emâlî, Mâtürîdî akâidini altmış yedi beyitte manzum olarak aktarır. Türkçeye bilinen on iki tercümesi bulunan eserin, on iki de Türkçe şerhi yapılmıştır. Mehmed Sait Toprak, "Ûşî", *DİA*, C. 42, İstanbul 2012, s. 230; Mevlüt İlhan, "Kaside-i Emâlî'nin Türkçe Tercümeleri Üzerine", *Uluslararası Ali b. Osman el-Ûşî Sempozyum Bildirileri*, Türkiye Diyanet Vakfı Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek 2018, s. 227-229; M. Sait Özervarlı, "el-Emâlî", *DİA*, C. 11, İstanbul 1995, s. 73.

¹⁰⁵ Kettânî-zâde Ali bin Mehmed olması kuvvetle muhtemeldir. Babası kettancılar (ketenciler) kethüdalığı yapması sebebiyle kettânî-zâde ismiyle bilinirdi. Kariye Camii yakınında ikamet eden Ali bin Mehmed, İpçi Hüseyin Efendi'den sülüs ve nesih meşk edip 1725/1726'da (1138) icazet aldı. Mustafa Dede'nin usulünde yol izleyerek onu taklit etmiş, üç adet Mushaf'ın tamamlanmasına gayret edip yirmi kadar En'âm-ı Şerif yazmıştır. Eğrikapı'daki Emîr-i Buhârî Tekkesi'nin şeyhi Kırımî Tatar Ahmed Efendi'den Nakşibendî nispetini alan Kettânî-zâde, tütüne düşkün, dost ehli bir hattat olarak tarif edilir. Sarılık sebebiyle 1178/1779'da (1192) vefat etmiştir. Müstakimzâde, *a.g.e.*, s. 296.

¹⁰⁶ *T SMA.e.*, nr. 401/5, vr. 3b. Bu eserin kaydı yapan kişide bulunduğu belirtilmiş; ancak meblağı yazılmamıştır.

¹⁰⁷ *T SMA.d.*, nr. 10524/4-1.

kuruş), *sim hokkalı rûganî kubur*¹⁰⁸, *simli fağfur hokka*, *mertebânî mürekkeb hokkası*, *fağfur kumkuma*¹⁰⁹, *Saksonya-kârî hokka* (7 adet). Yazı takımları gibi muhtelif türdeki kalemtırışları da mercan, yeşim, Süleymânî¹¹⁰ ve bağa gibi kıymetli kabzalarıyla ön plana çıkıyordu. Bunların haricinde Mustafa Ağa'nın kullandığı küçük cetvel kalemleri ile pergelleri de (pergâr) yine bu sınıfta değerlendirilebilir.

Diğer Eşyaları

Mustafa Ağa'nın geride kalan emvâlinin bir kısmı yukarıdaki sınıflandırmanın haricinde değerlendirilebilir. Bunlar arasında; biri çift-kârî simli yapıda olmak üzere 2 adet küçük *çalar asma saat*, 1 çekmece saati ile 1 *kum saati*; 8 adet mütenevvia dürbün ile 1 *kaval dürbün*; 3 adet *tül yelpaze* ile 1 frengî yelpaze ve 11 adet *sade mütenevvia tespih* sayılabilir. Öte yandan sahip olduğu; *sagır şal bohça* ve *atlas üzere yeşil işleme cedit* bohçalar ile içlerinde *hurdavât*, *şal* ve *şerit* ve *çiçekli şâlî parçalar*, *berber takımı*, *hamam takımı* ve *tebdil esvabı* bulunan muhtelif bohçalar, Ağa'nın muhallefatında yer alan bohça nevinden eşyalardı.¹¹¹ Son olarak Ağa'nın 3 adet *En'am kîsesi* yanında 5 adet *Ahıska-kârî misvak*, *saat* ve *akçe keseleri* ile 1 adet pesend işleme kesesinin bulunduğu söylenebilir.

Nakşî Mustafa Ağa'nın Vakfı

Nakşî Mustafa Ağa'nın Enderun-ı Hümayun'daki Kiler Odası'na vakfettiği ve bir lihye-i şerif, birer gümüş kadem-i şerif ile nakit altı yüz kuruştan müteşekkil bir vakfı bulunmaktadır. Şubat/Mart 1760 (Evâsıt-ı Receb 1173) tarihli vakfiye suretine göre Mustafa Ağa, bir lihye-i şerif ve kenarı naat-ı şerif ile tezyin edilmiş birer sim kadem-i şerifleri, kilitli bağa-sedefkâr sanduka içinde ve on dört muhafaza derûnunda Kiler Odası'na vakfetmişti. Bunlarla birlikte emanetlerin muhafazaları için; bir

¹⁰⁸ Kubur: Eskiden içine kalem ve kalemtırış gibi çeşitli yazı malzemelerini koymaya yarayan fildişi, bağa ya da mukavvadan yapılan dar ve uzun yapıdaki kaptır. Kubbealtı Lugatı, Kubur, s. 1799.

¹⁰⁹ İçine zemzem, mürekkeb vb. konulan, karnı yuvarlak yapıdaki şişedir. Kubbealtı Lugatı, Kumkuma, s. 1811.

¹¹⁰ Yüzük, gerdanlık, kemer tokası gibi eşyalarda süs amaçlı kullanılan kıymetli taş. Kubbealtı Lugatı, Süleymânî, s. 2910.

¹¹¹ Nakşî Mustafa Ağa'nın tebdil kıyafetlerini ihtiva eden bohçası, onun Sultan III. Mustafa'nın tebdil-i kıyafet gezilerindeki aktif göreviyle ilgili olmalıdır.

necef kutu, bir kisve-i şerif-i Ravza-i Nebevî¹¹², bir gümüş kutu, bir kisve-i Beytullâh (Kâbe örtüsü), sekiz sebzî hatayî bohça ve bir adet gümüş işlemeyle tevhid-i şerifin yazılı olduğu bohça bulunmaktaydı.¹¹³

Mukaddes eşyalar beş mübârek gecede (Mevlid, Regâib, Mîrac ve Berat kandilleri ile Kadir gecesi) açılacak ve yatsı namazının ardından İmam Efendi tarafından indirilen hatm-i şerif ile duası edilerek sevabı başta Hz. Peygamber'e ve ümmet-i Muhammed'in ruhlarına hediye edilecekti. Yine Sultan III. Mustafa ile kendisinin selameti için dua edilip cümle ümmetin şefaati talep edilecekti. Tahsis ettiği altı yüz kuruş ise onda birlik oranla işletilecek ve buradan elde edilecek altmış kuruşluk gelir, vakfın yalnızca belirlenen giderlerine harcanacaktı. Buna göre günlük beş akçe vazife İmam Efendi'ye tahsis edilecek ve senelik on beş kuruşa tekâbül eden bu vazife, her yıl Receb ayının son günündeki kaftan akçesinde kendisine verilecekti. Gelirin otuz kuruşu, beş mübarek gecede ikram edilecek *sükkerî şerbet* parası olarak kullanılacak, kalan on beş kuruşla da hem bu geceler hem de her Cuma gecesi hücrede yakılacak *öd* alınacaktı.

Mukaddes eşyaların konulduğu sanduka, Peşkirbaşı Lala'nın hücrelerinde tahsis edilen dolaba konulacak, muhafaza ve gözetimi lalanın sorumluluğunda olacaktı. Sandukanın anahtarı ise Kiler Kethüdası Ağa'da kalacaktı. Söz konusu mübârek gecelerde Kethüda Ağa kendi eliyle sandukayı ve eşyaların diğer mahfazalarını açacak, öperek dua ve hatm-i şerif icrası sonrası yine kendi eliyle sarıp sarmalayıp kilitleyerek kendi mührüyle mühürleyecek ve sandukayı hücredeki dolaba koyup kilitleyecekti. Sâir günlerde görülmek istenirse, ziyaret isteğini kabul edip etmemek Peşkirbaşı Lala'nın inisiyatifinde bulunacak, kabul ederse Kethüda Ağa'nın gelmesine hâcet olmayacaktı. Mukaddes eşyalar Peşkirbaşı Lala'nın gözetiminde sandukasıyla birlikte ve belirtilen şekilde ziyaret edilecek, zamanla asla bir değişikliğe gidilmeyecekti. Vakfın tevliyeti, nakdin işletilmesi, öd ve şerbetin alınması ile İmam Efendi'ye senelik vazifesinin verilmesi Kiler Kethüdası Ağa'nın; mukaddes eşyaların muhafazası ise Peşkirbaşı Lala'nın

¹¹² Hz. Peygamberin kabrinin bulunduğu mekânda kullanılan örtü. Ahmet Önkal, "Hücre-i Saâdet", *DİA*, C. 18, İstanbul 1998, s. 457.

¹¹³ *TSMA.d.*, nr. 6950.

sorumluluğunda olacaktı. Kendileri çırağ olduklarında gerek nakdi gerekse sandukayı yeni atanan kişilere teslim edeceklerdi.

Vakfiyeye “hâric-i vakıfnâme” başlığıyla eklenen zeyilde, sandukanın konulduğu dolaba çivilenen bir *kisve-i beyt-i şerif* ile ziyaretlerde kullanılmak üzere tahsis edilen bir yeni seccadenin de vakfa eklendiği belirtilmiş, ayrıca mukaddes eşyaların ne şekilde açılıp törenin ne suretle icra edileceği tafsilatıyla anlatılmıştır.¹¹⁴ Zeylin sonunda yazar, Sultan I. Mahmud’un ilk dönemlerinde kadem-i şerif, Ebû Eyyub Ensârî hazretlerinin türbesine vaz bulunduğu süreçte etrafını bizzat kendisinin yaptığını aktararak, bu sırada aldığı bir *resm-i mübâreği* de sandukaya koyduğunu belirtmiştir.

Sonuç

Netice itibariyle Kastamonu’da doğup erken yaşlarda ailesiyle payitaht İstanbul’a göçen Nakşî Mustafa Ağa, gösterdiği gayret ve sahip olduğu kabiliyetlerin de etkisiyle başarılı bir kariyere sahip olmuş, bilhassa Enderun’a girmesi onu yüksek memuriyetlere taşımıştır. Saray’da Kiler Odası’nda hizmet ederken yazdığı şiirlerle dikkat çekmeyi başaran Mustafa Ağa, kurduğu yakın ilişkiler sayesinde göze girmiş ve III. Mustafa’nın cülusunu müteakip Has Oda’ya yükselerek padişahın yakın çevresine dahil olmayı başarmıştır. 20 Eylül 1764’te vefat edene kadar kahvecibaşı olarak padişaha hizmetini ve Enderun’da ikametini sürdürmüştü¹¹⁵; Ayasofya Camii’nde kılınan cenaze namazının ardından naaşı, III. Mustafa’nın Üsküdar’da yaptırdığı Ayazma Camii’nin haziresine defnedilmiştir.¹¹⁶

¹¹⁴ Buna göre belirtilen mübârek gecelerde yatsı namazının ardından Kethüda Ağa, kendi eliyle sandukanın mührünü bozarak tütsülediği üd eşliğinde birer birer zarflarından hürmetle çıkaracak, evvelâ nefes kutusundan kendisi öpüp, ardından on iki eski lalalara kendi eliyle öptürecekti. Müteakiben Peşkirbaşı Lala’ya verecek o da hoca efendinin vaaz ettiği yerde hücre penceresinden kimse mahrum kalmayacak şekilde cümle ağalara öptürecekti. Hatm-i şerif esnasında şerbet devredecek, duaların ardından Kethüda Ağa mukaddes eşyaları kendi eliyle bohça ve diğer mahfazalarına koyarak sandukayı kendi mührüyle mühürleyecek ve hücredeki dolaba yerleştirip kilitleyerek anahtarını saklayacaktı.

¹¹⁵ TSMa.e., nr. 227/11.

¹¹⁶ Hâkim Efendi, *a.g.e.*, s. 1158; Vâsıf Efendi, *a.g.e.*, s. 282-283; Müstakimzâde, *a.g.e.*, s. 497; Sahure Yarış, “Üsküdar Ayazma Camii Haziresindeki Mezar Taşları”, *Sanat Tarihi Dergisi*, Yıl 2018, C. 27, S. 1, s. 201; Açıkgöz, *a.g.m.*, s. 204.

Ağa'nın vefatının ardından başta Enderun'daki odasında bulunan eşyaları olmak üzere sahip olduğu emvâlin müfredatı çıkarılmış, ardından başka mekân ve kişilerde bulunan eşyalarının da toplanmasıyla mallarının büyük bir bölümü, Enderun-ı Hümayun'da tertip edilen mezatla satılmıştır. Yapılan mezattan elde edilen toplam miktarın 5.120.471 akçe / 47.670,5 kuruş 11 akçe / 85 kise 170,5 kuruş olduğu belirtilmiştir.¹¹⁷ Bunlarla birlikte Nakşî Mustafa Ağa'nın mezadından tahsil edilen borçlar da kaydedilmiş ve altı kişiye toplamda 68.016 akçe ile 18,5 kuruş borç belirtilmiştir.¹¹⁸ Söz konusu mezattan elde edilen 47.670,5 kuruşluk ya da 5.120.471 akçelik meblağın nasıl bir değere karşılık geldiği, dönemin örnek fiyatları üzerinden değerlendirilebilir. Bu amaçla İstanbul'daki ev fiyatlarına bakıldığında; 1785 yılında ortalama ev fiyatlarının 400-600 kuruş bandında olduğu, daha iyi koşullardaki bir konak, yalı ya da sâhilhâne fiyatının ise 1.000 kuruştan 15.000 kuruşa kadar çıktığı söylenebilir.¹¹⁹ Temel gıda ürünlerinin fiyatlarından örnek verilirse, Üsküdar'da 13 Eylül 1763 (5 Rebiülevvel 1177) tarihinde ekmeçlik unun kıyyesinin 7 akçe, koyun etinin 18, sade yağın 54, zeytin yağının 30, Mudurnu tulum peynirinin 40, İznikmid peynirinin 30, Eflak balının 24, Girit balının 30 ve yerli üzümün kıyyesinin 4 akçe olduğu görülür.¹²⁰ Bu fiyatlar üzerinden söz konusu meblağ ile İstanbul'da 95 adet orta nitelikte ev alınabilirdi. Yine aynı parayla 731.495 kıyye (937.776 kg) ekmeçlik un, 284.470 kıyye (364.690 kg) koyun eti, 94.823 kıyye (121.563 kg) sade sağ, 170.682 kıyye (218.814 kg) zeytin yağı ve aynı miktarda İznikmid peyniri ile Girit balı, 128.011 kıyye (164.110 kg) Mudurnu peyniri, 213.352 kıyye (273.517 kg) Eflak balı ve 1.280.117 kıyye (1.641.109 kg) yerli üzüm alınabiliyordu. Öte yandan 1764 yılında

¹¹⁷ *TSMA.e., nr. 401/5-3*. Diğer bir kayıta ise bu rakam 5.106.021 akçe / 47.550 kuruş 21 akçe / 85 kise 170,5 kuruş olarak verilir. *TSMA.e., nr. 401/5-4*. Öte yandan muhallefat kaydının devamında 756.628 akçelik bir meblağ kayıtlıdır. *TSMA.e., nr. 227/11, vr. 4a*.

¹¹⁸ Bu kişiler ve miktarları, muhallefat kaydının hemen önündeki 1767/1180 tarihli belgede belirtilmiştir. Ayrıca Kuşçu Yemişçi Ömer'e "helva-i tam sarsan?" borcunun olduğu da kayıtlıdır. *TSMA.e., nr. 227/11, vr. 1*, Tarih: Ramazan 1180 (Ocak-Mart 1767).

¹¹⁹ Fatih Bozkurt, *Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddî Kültüründe Değişim (1785-1875 İstanbul Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya 2011, s. 242; Karahan, *a.g.m.*, s. 514.

¹²⁰ BOA, İSTM.ŞSC.06.d, nr. 463, vr. 134a; Engin Çağman, *18. Yüzyılda İstanbul'da Esnaflık -Gıda Sektörü-*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 41, 47.

bir akçenin 1998 yılı Türk lirası karşılığı, 47.421 TL olarak verilmektedir.¹²¹ Buna göre 5.120.471 akçenin, 1998 yılı eski Türk lirası karşılığının 242.817.855.291 (242.817 TL) olduğu anlaşılır.¹²² 1998 senesinin en yüksek gram altın fiyatının eski Türk lirasına göre 2.868.750 TL (yeni Türk lirasına göre 2,87 TL) olduğu göz önünde bulundurulduğunda¹²³, bu meblağın 84.642 gram (84,6 kg) altına tekabül ettiği görülür.

Nihayetinde Ağa'nın geride kalan eşyaları, onun yaşam şekline, ilgi ve beğenilerine kısmî de olsa ışık tutmaktadır. Ağa'nın muhallefatının önemli bir kısmını kıyafetleri oluşturuyordu. Bu açıdan Padişahın yakın çevresindeki bir Has Oda mensubu olarak geniş bir kıyafet ve kumaş çeşitliliği göze çarpar. Benzer şekilde at binit takımları da çoğunlukla kıymetli yapılarıyla ön plana çıkar. Öte yandan muhallefatında görülen çok sayıdaki tütün içim malzemesi de Ağa'nın tütün içmeye olan ilgisinin doğal bir yansımasıydı.

Divan sahibi bir şair olmasının yanında bir de vakayiname kaleme alan Nakşî Mustafa Ağa, Enderun'daki odasında geniş bir yazı malzemesine sahipti. Bunlar onun hattat, şair ve yazar yönlerinin birer neticesiydi. Öte yandan muhallefatındaki Beç-kârî, Saksonya-kârî, Leh-kârî ve Frenk-kârî gibi batı tarzı eşyalar ile Kütahya-kârî, Mardin-kârî, Bursa-kârî, Sakız-kârî, Bağdat-kârî, Şam-kârî ve Hind-kârî gibi Osmanlı ve doğu dünyasını yansıtan parçalar ise bir imparatorluk sarayındaki çeşitliliği yansıtması bakımından dikkat çekicidir.

Neticede kişisel kabiliyetlerinin de etkisiyle padişahla yakın bir ilişki tesis eden ve etkili bir Enderun ağası portresi çizen Nakşî Mustafa Ağa, kıymetli sayılacak muhallefatı ve kurduğu mütevazi vakfiyle hem beğeni ve zevklerine hem de inanç ve yaşam anlayışına dair kıymetli ipuçları bırakmıştır. Bu şekilde onun farklı yönlerine dair küçük de olsa anlamlı detay bilgiler elde etmek mümkün olmuştur.

¹²¹ Şevket Pamuk, *İstanbul ve Diğer Kentlerde 500 Yıllık Fiyatlar ve Ücretler 1496-1998*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara 2000, s. 28.

¹²² Yeni Türk lirasına göre 242.817 Türk lirası.

¹²³ T.C. Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi:

https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket/#collapse_2 (Erişim Tarihi: 09.10.2023).

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) Topkapı Sarayı Müzesi Defter Fonu (TSMA.d)

TSMA.d., nr. 6950; TSMA.d., nr. 364/58; TSMA.d., nr. 2402/49; TSMA.d., nr. 2402/48; TSMA.d., nr. 2402/51; TSMA.d., nr. 10524/4.

Topkapı Sarayı Müzesi Evrak Fonu (TSMA.e)

TSMA.e., nr. 125/12; TSMA.e. nr. 125/13; TSMA.e., nr. 125/14; TSMA.e., nr. 125/35; TSMA.e., nr. 227/11; TSMA.e., nr. 364/44; TSMA.e., nr. 401/5-3; TSMA.e., nr. 401/5-4; TSMA.e., nr. 365/28; TSMA.e., nr. 365/32; TSMA.e., nr. 365/64.

Kitap ve Makaleler

Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri-Toplum Hayatı*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995.

Açıkgöz, Cenk, "Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa'nın (Ö. 1764) Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 2022, C. 12, S. 24, s. 199-234.

Açıkgöz, Cenk, *Nakşî-i Eyyûbî [Ö. 1764] Hayatı, Sanatı ve Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin, Nesre Çeviri)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2016.

Ahmed Vâsîf Efendi, *Ahmed Vâsîf Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâ'iku'l-Ahbâr'ı 1166-1188/1752-1774 (İnceleme ve Metin)*, Haz. Nevzat Sağlam, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2020.

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Refî-i Kâlâyî ve "Geçme Çubuk" Manzumesi", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 4, Nisan 2001, s. 169-183.

Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2011.

Bilkan, Ali Fuat, "Hayriyye", *DîA*, C. 17, İstanbul 1998.

Bozkurt, Fatih, *Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddî Kültüründe Değişim (1785-1875 İstanbul Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya 2011.

Çağman, Engin, *18. Yüzyılda İstanbul'da Esnafılık -Gıda Sektörü-*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011.

Çakır, İbrahim Ethem, "Sofya Şehrinde Kadın Giyim Kuşam Kültürü: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 56, 2016, s. 1365-1386.

Çetinkanat, Z. Esra, *Türk Kahve Kültürü ve Kahve Takımları*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997.

Dingeç, Emine, “18. Yüzyılın İkinci Yarısında Saray Atlarının Binit Takımları”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, C. 12, S. 20, s. 1-20.

Emeksiz, Abdülkadir, *İstanbul Kahvehaneleri, Karaların ve Denizlerin Sultanı* İstanbul, Haz. Filiz Özdem, C. II, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

Gök, İlhan, “Diyarbakır Valisi Hüseyin Paşa-zade Sarı Mustafa Paşa'nın Hayatı ve Muhallefatı”, *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 2, 2020, s. 23-57.

Gökpinar, Bekir, “Şam Valisi Vezir Topal Yusuf Paşa'nın Muhallefatı (1716)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ağustos 2022, S. 56, s. 130-150.

Görür, Cem, *Sultan III. Mustafa: Ailesi, Günlük Hayatı, Dini ve İlmî İlgileri*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bilecik 2020.

İlhan, Mevlüt, “Kasîde-i Emâlî'nin Türkçe Tercümelere Üzerine”, *Uluslararası Ali b. Osman el-Ûşî Sempozyum Bildirileri*, Türkiye Diyanet Vakfı Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bıskık 2018, s. 227-1236.

Karacan, Turgut, “Sâbit”, *DİA*, C. 35, İstanbul 2008.

Karahan, Abdülkadir, “Nâbî”, *DİA*, C. 32, İstanbul 2006.

Karahan, Ali, “18. Yüzyıl Osmanlı İlmîye Ricalinden Bir Portre: Şeyhülislam Arabzâde Atâullah Efendi ve Terekesi”, *Mehmet Genç Anısına Osmanlı İktisat Tarihi Çalışmaları I*, Editör: Fehmi Yılmaz, Güngören Belediyesi – Marmara Üniversitesi, İstanbul 2023.

Koçu, Reşat Ekrem *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Sümerbank Kültür Yayınları, 1969.

Mehmed Hâkim Efendi, *Hâkim Efendi Tarihi*, Haz. Tahir Güngör, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2019.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, Haz. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.

Muallim Nâci, *Lugat-ı Nâci*, İstanbul 1322.

Müstakimzâde Süleymân Sa'deddîn Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Haz. Mustafa Koç, Klasik Yayınları, İstanbul 2014.

Oener, Lejla *Bosnalı Alaeddin Sâbit Dîvânı'nın Tahlili*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya 2019.

Öğün, Tuncay, “Müsâdere-Osmanlı'da”, *DİA*, C. 32, İstanbul 2006.

Önkâl, Ahmet “Hücre-i Saâdet”, *DİA*, C. 18, İstanbul 1998.

Özcan, Abdülkadir, “İstabl”, *DİA*, C. 19, İstanbul 1999.

Özervarlı, M. Sait, “el-Emâlî”, *DİA*, C. 11, İstanbul 1995.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.

Pamuk, Şevket, *İstanbul ve Diğer Kentlerde 500 Yıllık Fiyatlar ve Ücretler 1496-1998*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara 2000.

Peyman Yaman, Ayşe, *Hat Sanatı İçin Kaynak Devhatü'l-Küttâb İncelemeli Metin Çevirisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

Redhouse, Sir James W., *A Turkish and English Lexicon*, Beirut 1987.

Sümer, Faruk, *Türkler'de Atçılık ve Binicilik*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1983.

Şemseddin Sâmî, *Kamûs-ı Türkî*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2016.

Telci, Cahit, "Osmanlı Devletinde 18. Yüzyılda Muhallefat ve Müsâdere Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXII, S. 2, Aralık 2007, s. 145-166.

Topçu, İbrahim, KAÇ, Beyzanur, "Bursalı Ali Münşî'nin Gizemli Adası ve Risâle-i Fevâid-i Nârcîl-i Bahrî", *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, Mayıs 2023, C. 28, S. 2, ss. 186-197.

Toprak, Mehmed Sait, "Üşî", *DİA*, C. 42, İstanbul 2012.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "Vekayii Sultanî Tarihi Nakşî", *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1/2, Eylül 1929, s. 12-15.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.

Yarış, Sahure, "Üsküdar Ayazma Camii Haziresindeki Mezar Taşları", *Sanat Tarihi Dergisi*, Yıl 2018, C. 27, S. 1, s. 197-249.

Yıldız, Enes, "Sultan III. Mustafa'ya Sunulan Cülûsiyeleri İçeren Bir Mecmua", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yıl 6, Sayı 12, Bahar 2020, s. 130-153.

Yılmaz, Fehmi, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Tütün: Sosyal, Siyasî ve Ekonomik Tahlili (1600-1883)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2005.

EKLER

Ek 1. Nakşî Mustafa Ağa'nın Muhallefatı

Müteveffâ Nakşî Mustafa Ağa'nın mezâdından tahsîl olunacak zimemler hülâsasıdır. Fi Ramazan Sene 1180. An Teberdâr [...]]¹²⁴

- Kilârî Mahmud Bey zimmetinde 12.136 akçe
- Tâbî-i Silahdar Ağa Külahlı Arabzâde zimmetinde 405 akçe
- Kilârî Tutuşuzâde zimmetinde 45.910
- Müezzin Süleyman Ağa zimmetinde kerrâke Tutuşuzâde'den 8.100 akçe
- Dellâl zimmetinde 1.425 akçe
- Kuşçu Yemişçi Ömer zimmetinde (Helva-i tam sarsan?)
- An-eşyâ-i Topkapusı Silahdâr-ı Sâbık Teberdârî Hasan'da karsak nimten kürk 1 adet, 18,5 kuruş 40 akçe

¹²⁴ TSMA.e., 227/11, vr. 1.

Enderûn-ı Hümayun'da Hâne-i Hassa ağalarından vefât eden merhûm Kahvecibaşı Nakşî Mustafa Ağa'nın Enderûn-ı Hümayun'da vâki odasında mevcûd olup Silahdar Ağa kulları marifetiyle zabt ve tahrîr olunan muhallefâtının defter-i müfredâtıdır. El-vâki fi 25 Rebiülevvel Sene 1178¹²⁵

Ürün	Miktar
-Semmur paçası kontoş kürk; *Güvez çukaya kaplı 1 adet *Çimeni yeşil çukaya kaplı 1 adet	2 adet
Yeşil çukaya kaplı sırt semmur kontoş	1 adet
Fıstıkî şala kaplı semmur paçası beden kürk	1 adet
Al keremsuda kaplı semmur nâfesi beden kürk	1 adet
Mor mevcli çuka kaplı kakım serhaddî	1 adet
Fıstıkî yeşil mevcli çuka kaplı seyr-i serhaddî	1 adet
Yeşil çuka kaplı kırmızı tilki nâfesi kontoş kürk	1 adet
Güvez çuka kaplı karsak doğraması kontoş	1 adet
Çimeni keremsuda kaplı karsak beden	1 adet
Unnâbî kerbelâya kaplı siyah tavşan beden	1 adet
Penbe şala kaplı siyah tavşan nimten	1 adet
Karanfûlî boyalı buruca kaplı vaşak nâfesi nimten	1 adet
Şarâbî keremsuda kaplı siyah sincâbî beden	1 adet
Samanî keremsuda kaplı kakım nimten kürk	1 adet
Turuncu keremsuda kaplı kakım beden kürk	1 adet
Beyaz keremsuda kaplı Kâbe keçesi beden kürk	1 adet

¹²⁵ TSMA.e., 227/11-2.

Hurda incü düğmeli siyah okçu-oğlu kürkü	1 adet
Köhne vaşak nimten kürk	1 adet
Mâî çukaya kaplı Anadolu nâfesi nimten tebdil kürkü	1 adet
Kakım kürk tulum	1 adet
Seyr-i serhaddî yeni	1 çift
Zırh enselikli yaldızlı sim paçalı cedid kemer raht maa başlık ve reşme	1 adet
Zırh enselikli yaldızlı cedid yapılmamış sim kemer raht maa başlık ve reşme	1 adet
Zırh enselikli yaldızlı müşebbek sim kemer raht maa başlık	1 adet
Zırh enselikli yaldızlı sim ince kısrağ rahtı maa başlık ve palan	1 adet
Zırh enselikli yaldızlı sim kemer raht maa başlık ve reşme	1 adet
Zincir enselikli yaldızlı sim kemer raht maa başlık ve palan	1 adet
Yaldızlı sim çapkun rahtı maa başlık	1 adet
Simli sade bargir başlığı	1 adet
Mor kaneviz üzere kılbdan işleme pesend kesme	1 adet
Beyaz çuka üzere sırma işleme kesme	1 adet
Kırmızı çuka üzere sim kabralı haşe	1 adet
Güvez kadife üzere sırma işleme pesend haşe	1 adet
Mâî çuka üzere sırma işleme köhne haşe	1 adet
Mâî kemhâ üzere kılbdan işleme haşe	1 adet
Mor kaneviz üzere aşağı-kârî pesend işleme haşe	1 adet
Sim bargir rikâbı	1 çift
Tombak at rikâbı çift	1 çift
-Temur at rikâbı *Şam-kârî 2 çift *Mısırî 1 çift	3 çift

Simli at gaddâresi	1 adet
Simli frengi temürlü palyoş at gaddâresi maa hışt	1 adet
Yaldızlı simli topuz	1 adet
Timur şeşper topuz	1 adet
Sim kaplama eyer	3 adet
Sade çuka eyer (birinin piriñ rikâbı vardır)	2 adet
Çuka at gömleği	3 adet
Çuka beden örtüsü	1 adet
Tabkur 2 adet + Dizgin 1 adet	3 adet
Hind-kârî timur licam	1 adet
Şam-kârî pulâd hançer	1 adet
Hind-kârî pulâd hançer	1 adet
-Çifte bıçak *Simli 1 adet *Sade 1 adet	2 adet
Sade kebir bıçak	2 adet
Sagir sade bıçak	1 adet
Frengi sade kılıç timûrî	1 adet
Kılıç *Simli 1 adet *Puladlı 1 adet	2 adet
Yaldızlı cedid simli bel gaddâresi maa bend	1 adet
Simli kılıç maa sim bend	1 adet
Altun kakma şîr-mâhî kabzalı pulad donanmalı kılıç	1 adet
Oyma şîr-mâhî kabzalı simli kılıç maa bend	1 adet

Boynuz kabzalı simli pala	1 adet
Ağaç kabzalı simli kürde	1 adet
Simli yatağan	1 adet
Simli sagir meç	2 adet
Şam-kârî simli balta	1 adet
Cünd-havarlı? simli balta	1 adet
Meneviş timurlu frengi simli piştov	1 çift
Amel-i Mehmed şeşhâne tüfenk	2 adet
Amel-i Musa kaval tüfenk	1 adet
Frengi filinta	2 adet
Telli ve sade çiçekli Hind-kârî keremsud	12 tob
Sâde çiçekli pundar?	2 tob
Sade çiçekli şerbab?	2 tob
-Çubuklu kutnî *Sade 1 tob *Telli 1 tob	2 tob
Düz kutnî	3 tob
Beyaz keremsud üzere pesend işleme parça	1 adet
-Muhtar hanı keremsud *Çubuklu 1 tob *Düz 2 tob	3 tob
Hind-kârî çitari	3 tob
Beyaz gezî keremsud	1 tob
Şatracî al telli bürüncek	1 tob
Mevcli sof donluk	2

Çakşırılık sof *Tob 1 *Donluk 1	2
Yeşil şâlî sof donluk	1
Telli frengî dîbâ donluk ve parça	6 adet
Telli frengî hatâyî donluk ve parça	5 adet
Telli üstûfe donluk	3
Hârâ donluk *Çiçekli 1 adet *Sade 2 adet	3 adet
Elvan atlas donluk	2
Elvan çuka donluk ve parça	8 adet
Frengî çuka donluk	2
Kırmızı havlu çuka kebir parça	1 adet
Beyaz bez	1 adet
Mağrib şâlî	1 tob
Ağabânî bez	1 tob
Dülbend	1 tob
Beyaz bez parça	2
Sâde sâkizî hatâyî parça 2 adet + Taraklı atlas 1 adet	3 adet
Cedîd destar	17 adet
Müstamel destar	6 adet
[...] destar	2 adet
Çubuklu donluk şal kuşak	4 adet
Elvan çiçekli donluk şal kuşak	10 adet

[...] şal kuşak	1 adet
Çarşal kuşak *Beyaz 2 adet *Turuncu 1 adet	3 adet
Lacivert düz şal kuşak	1 adet
Şatrancî yemeni tarzı şal kuşak	1 adet
Elvan pesend işleme som saçaklı şal kuşak *Penbe 1 adet *Mor 1 adet *Al 1 adet	3 adet
Sagır şal boğça	2 adet
Kalemkârî Leh basması	1 top
Pesend ve sair işleme yağlık 67 adet + Bürünce üzere 1 adet	68 adet
İşleme oya yemeni	21 adet
Sade yemeni destmal	32 adet
İşleme havlu makrame	41 adet
Elvan boyama	46 adet
Bez üzere işleme uçkur	47 adet
Müstamel ve cedid gömlek	28 adet
Müstamel ve cedid gömlek işi?	47 adet
Gömleklilik bez	1 tob
Bez çarşeb	2 adet
Bez ve dülbend üzere işleme taam makramesi	53 adet
Beyaz bez üzere süzenî işleme taam sofrası	1 adet
Çiçekli sakız kumaşı taam sofrası	1 adet

Taam peşkiri *Mardin-kârî 1 adet *Mısırî 1 adet *Yemeni 1 adet *Telli bez 1 adet	4 adet
Som şerit saçaklı elvan şal pesend işleme kahve futası 8 adet + Yeşil kaneviz 1 adet	9 adet
Elvan şal üzere pesend işleme destar puşidesi 2 adet + Sûzenî işleme 1 adet + [...] işleme 1 adet	4 adet
Pesend işleme destar puşidesi *Bürüncek üzere 3 adet *Sandal üzere sûzenî 2 adet	5 adet
Pesend işleme berber peşkiri maa makrame *Şal üzere 2 adet *Bürüncek üzere 2 adet	4 adet
Şal ve atlas üzere sûzenî ve pesend işleme kılbandan saçaklı kahve puşidesi 6 adet + [...] 1 adet	7 adet
Telli Mardin-kârî futa 3 adet + Sakızî 1 adet + Mısırî 2 adet	6 adet
Mısırî ezrak	1 adet
Bağdâdî telli kuşak 1 adet + Pûşî 1 adet	2 adet
Telli üstûfe zar perdesi	1 adet
Müstamel zar perdesi *Frengî dîbâ 1 adet *Rûmî dîbâ 1 adet	2 adet
Atlas üzere mücessem kılbandan ve ipek işleme zar perdesi	1 adet
Telli sakızî cedid mukaddem şal kuşak	1 adet
Zedelenmiş güvez harir	1 tob
İbrişim kâlfçe seccâde	3 adet

Banaluka seccâde	1 adet
Banaluka sof seccâde	1 adet
Dört mihrablı basma bez saf seccâdesi	1 adet
Yemeni yorgan yüzü	4 adet
Basma bez yorgan yüzü	2 adet
Atlas üzere yeşil işleme cedid boğça	1 adet
Sırma işleme En'am kîsesi	3 adet
Mütenevvia kîse 25 adet + Akçe kîsesi 2 adet	27 adet
Ahışha-kârî misvak ve saat ve akçe kîseleri 5 adet + Pesend işleme 1 adet	6 adet
Zerdava kalpak 1 adet + Sagir 1 adet	2 adet
Sade kaplan postu	1 adet
Müşebbek telli seccâde	1 adet
Şal ve şerit ve çiçekli şâlî parçaları olur boğça	1 adet
Bazı hurdavât olur boğça	1 adet
Altun takye maa zülûf ve fes	1 adet
Dîbâ kaftan	3 adet
Elvan şâlî sof kerrâke	3 adet
Elvan mevcli sof kerrâke	2 adet
Elvan çuka biniş	4 adet
Elvan şâlî sof cübbe	3 adet
Elvan sof biniş	5 adet
Sarı çuka cübbe	1 adet
Elvan çuka dolama	4 adet
Saye çuka kerrâke maa başlık ve kîse	2 adet

Saye kaput maa başlık	1 adet
Saye yağmurluk maa başlık ve kîse	1 adet
Elvan hârâ kaftan	3 adet
Telli beldârî kaftan	2 adet
Telli ve sade ve beyaz çiçekli keremsud kaftan	3 adet
Elvan çiçekli keremsud ve beldârî kaftan	6 adet
Kutnî kaftan *Çubuklu 1 adet *Düz 1 adet	2 adet
Boyalı burûc kaftan	3 adet
Düz keremsud kaftan	6 adet
Müstamel ve cedid fitilli ve sade burûc sade	14 adet
Müstamel ve cedid fitilli ve sade burûc entârî	8 adet
Elvan telli ve sade çiçekli ve çubuklu mütenevvia entârî	12 adet
Mütenevvia zıbın	22 adet
Müstamel ve cedid sof çakşır (ikisi maa uçkurdur)	5 adet
Müstamel çuka çakşır	4 adet
[...] bezi don	5 adet
Tire alacası entârî	4 adet
Müstamel berber takımı olur boğça	1 adet
Çuka tebdil binişi	1 adet
Sof tebdil cübbesi	1 adet
Fes üzere yeşil destar	1 adet
Tüglü ve sade ihram	5 adet
Tüglü kebe	3 adet

Sırma işleme kolan	1 adet
Serrâc-kârî su taşı	1 adet
Ceylan derisi seccâde	1 adet
[...] parça	4 adet
Tül yelpaze 3 adet + Frengî 1 adet	4 adet
Fes *Kırmızı 13 adet *Beyaz 14 adet	27 adet
Müstamel ve cedid beyaz kellepûş	58 adet
Tebdil esvabı olur boğça	1 adet
Sade havlu makrame	35 adet
Kılabdan işleme cedid havlu hamam gömleği	4 adet
Kılabdan işleme cedid havlu döşeme	2 adet
Kılabdan işleme cedid havlu makrame	8 adet
Kılabdan işleme havlu silecek	1 adet
Kılabdan işleme havlu cedid seccâde	3 adet
Peştamal cedid 6 adet + defa 1	7 adet
Sade cedid havlu makrame	9 çift
Sade havlu hamam gömleği	4 adet
Sade havlu döşeme	1 adet
Sade havlu silecek	4 adet
Müstamel hamam takımı olur boğça	1 adet
-Kılabdan işleme cedid havlu *Makad 3 adet	4 adet

*Nihâlî ¹²⁶ 1 adet	
Kılabdan işleme cedid havlu yastık yüzü	12 adet
Güvez şal üzere pesend işleme yastık yüzü	2 adet
Cedid Bursa-kârî telli kadife yastık yüzü	16 adet
Mâî sehrenk yastık yüzü	11 adet
Telli sade sehrenk yastık yüzü	2 adet
Telli turuncu sehrenk yastık yüzü	10 adet
Telli kadife yastık yüzü	12 adet
Penbe memlû telli hatâyî yastık	9 adet
Penbe memlû mâî sehrenk yastık	1 adet
Penbe memlû köhne kılabdan işleme kadife sedir yastığı	2 adet
-Penbe memlû sedir yastığı *Telli [...] 2 adet *Frengî dîbâ 1 adet	3 adet
Penbe memlû yüz yastığı *Basma 2 adet *Siyah basma 1 adet	3 adet
Som telli cedid Sakız-kârî sedir yastığı yüzü	3 adet
Hatâyî bâlin	1 adet
Telli hatâyî yastık yüzü	4 adet
Hind-kârî beyaz sûzenî makad	3 adet
Tire ¹²⁷ saçaklı çuka makad	3 adet

¹²⁶ Nihâlî kelimesinin eski hali. Nihale, sofrada sıcak yemek kaplarının altını konulan altlıktır. Kubbealtı Lugatı, Nihâlî, s. 2378.

¹²⁷ Tire: Pamuk ipliğidir. Kubbealtı Lugatı, Tire, s. 3212.

Beyaz tire saçaklı Leh basması makad	3 adet
Müstamel beyaz ihram makad	3 adet
Leh-kârî müstamel makad	3 adet
Sökündî ¹²⁸ çuka makad	2 adet
Havlü frengî nihâlî	1 adet
Kâlîçe orta	2 adet
Selânik kîçesi	1 adet
Siyah basma köşe makadı	1 adet
Basma köhne sagir şilte	1 adet
Atlas şilte yüzü	1 adet
Beyaz tire saçaklı sehrenk tarzı bez makad	3 adet
Beyaz bez pencere perdesi	15 adet
Yün memlû minder	5 adet
Telâtin ocak sofrası	1 adet
Aba kapı perdesi	1 adet
Basma çift pencere perdesi	4 adet
Köhne dîbâ kapu perdesi	1 adet
Siyah canfes üzere beyaz sim şeritli zar perdesi	1 adet
Rûmî dîbâ ve sade hatâyî mahluta zar perdesi	2 adet
Beyaz sagir diz ihramı	1 adet
Tüglü ve tügsüz ihram	5 adet
Yemenî ve hatâyî ve sâir mütenevvia yorgan	6 adet

¹²⁸ Sökülmüş ve dikisi çözülmüş halde bulunan. Şemseddin Sâmî, *Kamûs-ı Türki*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2016, s. 749.

Bez üzere pesend işleme yorgan	1 adet
Müstamel Mardin-kârî ezrâk	1 adet
Banaluka seccâde	1 adet
Barata kavuğu ve sâir boğça	1 adet
Hurdevât olur boğça	1 adet
Çizme maa kîse	2 adet
Beyaz kellepûş ve cevreb ¹²⁹ olur kutu	1 adet
İbrişim siyah müşebbek şerit parçası	2 adet
İşleme kolan	1 adet
Edhan olur sanduka	1 adet
Penbe çorap	13 çift
Beyaz kellepûş	6 adet
Kamçı sade	2 adet
Kaşığı	3 adet
Arûsek keşkûl ¹³⁰	1 adet
Sade sim kahve askısı maa ibrik	2 adet
-Sim şamdan *Kebir 3 adet *Vasat 2 adet *Sagir 1 adet	6 adet
Sim leğen maa ibrik	1 adet

¹²⁹ Çorab. Lugat-ı Nâci s. 239; Lugat-ı Remzi, s. 401.

¹³⁰ Eskiden Kalenderî dervişlerin halktan aldıkları yiyecekleri karışık şekilde içine koydukları Hindistan cevizi kabuğu ya da abanozdan imal edilen, 20-30 santim boyunda ve iki yanından zincirle tutturulup omuza asılan kaptır. Kubbealtı Lugatı, Keşkûl, s. 1684.

Sim buhurdan maa gülâbdan	3 adet
Çift-kârî sim nemekdan ¹³¹	2 adet
Sade sim tas maa kapak	4 adet
Yaldızlı sagir sim hokka maa kapak	1 adet
Sim mikras	3 adet
Sim tepsi *Ayaklı 1 adet *Frenğî 1 adet *Sade 1 adet	3 adet
Sim su tası	1 adet
Yekpare sim sagir tabla	5 adet
Sim bâzûbend	1 adet
Sagir sim kaşık	1 adet
Sim kabaralı sagir mum sofrası	1 adet
Mum sofrası kabaralı	4 takım
Simli frenğî yol tası	1 adet
Frenğî sim el buhurdanı maa gülâbdan	1 adet
Sim kafesli fağfur leğen maa ibrik	1 adet
Frenğî yaldızlı sim askı maa zincir ve ateşdan ve ibrik	1 adet
Yaldızlı sim fincan zarfı	3 takım / 30 adet
Tombak fincan zarfı	10 adet
Fağfur fincan *[...] 11 adet	41 adet

¹³¹ Tuzluk. Kubbealtı Lugatı, Nemekdan, s. 2358.

*[...] 10 adet *[...] maden 10 adet *Beç-kârî 10 adet	
Sim hokkalı rûganî çekmece devâtı	1 adet
Mütenevvia kalemtıraş *Som kabzalı 4 adet *Mercan kabzalı 1 adet *Yeşim kabzalı 1 adet *Süleymânî kabzalı 1 adet *Bağa kabzalı 2 adet *Yekpare temur 1 adet *Sade 2 adet	12 adet
Sagır cedval kalemi 4 adet + Pergâr 2 adet + Mikras 1 adet	7 adet
Sim hokkalı frengî sim kakma bağa çekmece devâtı	1 adet
Yaldızlı sim beş pençeli çelenk	1 adet
Sagır çift-kârî simli çalar asma saat maa sim tob	1 adet
Sagır çalar asma saat	1 adet
Çekmece saati	1 adet
Yekpare sim frengî çekmece	1 adet
Mînâlı altun nargile takım (ikisinde altun ve birinin yeşim taşlı marpuçu vardır)	3 adet
Tûtiyâ nargile	1 adet
Yeşim taşlı marpuç	1 adet
Sade marpuç	4 adet
Nargile şişesi	7 adet
Mercan ve kehrübâ ve lacivertli ve yeşim takımlı kiras geçme	6 adet

Kehrübâ ve mercanlı yasemin geçme	1 adet
Sade kehrübâ ve lacivertli silme geçme	3 adet
Gül imameli ve gül takımlı silme geçme	4 adet
Yekpare mercan imameli yasemin çubuk	1 adet
Mercan ve lacivert ve kehrübâlı takımları muhtelif yasemin çubuk 24 adet + İmameli 1 adet	25 adet
Lacivert ve mercan ve kehrübâlı kiraz çubuk	9 adet
Mercan ve kehrübâlı ve lacivert ve sade silme çubuk	7 adet
Sade çubuk	2 adet
Kum saati	1 adet
Tenbâkû ¹³² [...]	16 adet
Cevreb ve kalçın kutu	1 adet
-Sagır odada mevcut mefruşat *Şayak yastık 4 adet *Çuka makad 1 adet *Minder 1 adet	6 adet
Yeşil sandal içre çizme ve mest	2 çift
Taam sofrası	1 adet
Frenđî rûganî ve mînâlı tepsi ve tabla	11 adet
Mînâ-kârî nuhas leğen maa kafes	1 adet
Yedi fağfur şişeli rûganî frenđî tabla	1 adet
Arûsek leğen	1 adet
Mînâ-kârî nuhas frenđî şamdan	1 adet
Frenđî şeker sandukası	4 adet

¹³² Tömbeki kelimesinin eski metinlerdeki şeklidir. Kubbealtı Lugatı. Tenbâkû, s. 3151.

Frenk-kârî ayaklı leğen ve ibrik	1 adet
Serrâc-kârî sim kulplu sanduka	1 adet
Kuş kafesi	4 adet
Darçin ve [...] ve sair olur billur şişe	9 adet
Frengî el tahmisi	2 adet
Gecelik ve gündüzlük müstamel kavuk 26 adet + maa destar 2 adet	28 adet
Müstamel destar puşidesi *Bürüncek 1 adet *Bez üzere 1 adet	2 adet
Sim hokkalı rûganî kubur	1 adet
Sedefkârî kubur	1 adet
Mütenevvia dûrbin 8 adet + Kaval 1 adet	9 adet
Aşağı-kârî ayaklı elmas ve yakutlu Süleymânî mürekkekb hokkası	1 adet
Frengî sade çay sandukası	1 adet
Sade narçıl bahrî ¹³³	1 adet
Sade mütenevvia tespih	11 adet
Kapaklı fağfur lacivert yekmerdî?	4 adet
Kapaklı fağfur lacivert kâse	2 adet
Kebir ve vasat ve sagir fağfur kâse	9 adet
Kebir ve vasat ve sagir fağfur kavanoz	4 adet
Fağfur yekmerdî? kâse	24 adet

¹³³ Narçıl/narçil, Hindistan cevizidir. Muallim Nâci, Lugat-ı Nâci, İstanbul 1322, s. 759. XVIII. yüzyıl hekimlerinden Ali Münşî, narçil bahri üzerine bir risale kaleme almış ve onun kıymetine dikkat çekmiştir. İbrahim Topçu, Beyzanur Kaç, "Bursalı Ali Münşî'nin Gizemli Adası ve Risâle-i Fevâid-i Nârcil-i Bahrî", *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, Mayıs 2023, C. 28, S. 2, ss. 186-197.

Fağfur sürahi 2 adet + Şikeste 1 adet	3 adet
Mertebânî tabak 5 adet + Sagir 1 adet	6 adet
Mertebânî kâse 1 adet + Sagir yekmerdî? 1 adet	2 adet
Sagir fağfûrî [...] ve sâir tabak 11 adet + Lüle çamuru 1 adet	12 adet
Fağfur üsküre ¹³⁴ maa kapak	1 adet
Kapaksız fağfur üsküre	2 adet
Fağfur üsküre tabak	4 adet
Fağfur memeli? ibrik	1 adet
Fağfur şüküfedan	1 adet
Fağfur ve Saksonya ve Beç-kârî tabak	31 adet
Simli fağfur hokka	1 adet
Ayaklı fağfur fincan	3 adet
Sagir fağfur macun kâse	3 adet
Fağfûrî hokka	1 adet
Mertebânî mürekkebek hokkası	1 adet
Fağfur kumkuma	1 adet
Fağfur kutu	1 adet
Fağfûrî fincan	18 adet
Sagir sim fincan zarfı	1 adet
[...] sagir tabak	1 adet
Saksonya ve Beç-kârî fincan	24 adet
Kulblu Beç-kârî fincan	1 adet

¹³⁴ Topraktan yapılmış çukur yapılı küçük çanaktır. Kubbealtı Lugatı, Üsküre, s. 3315; İngilizce-Osmanlıca Sözlük, s. 254.

Saksonya-kârî hokka	1 adet
Saksonya-kârî hokkali frengî devât gûne takım	1 adet
Saksonya-kârî bardak 4 adet + Defa 1 adet	5 adet
Şükûfeli Saksonya kâse maa kapak	1 adet
Kulplu yeşim sagir yekmerdî?	1 adet
Saksonya-kârî cay ibriği	1 adet
Saksonya-kârî hokka	6 adet
Saksonya-kârî kâse	6 adet
Saksonya kârî kâse maa tabak ve kapak	4 adet
Saksonya-kârî kâse maa kapak	8 adet
Saksonya-kârî kâse maa kapak ve kaşık	2 adet
Saksonya-kârî su tası	1 adet
Sagir ve kebir fağfur gülabdan ve anberdan	11 adet
Saksonya-kârî tabak	1 adet
Saksonya-kârî saksı	1 adet
Saksonya-kârî meyvedan	1 adet
Saksonya-kârî sürahi	1 adet
Elmastıraş billur kâse	2 adet
Elmastıraş billur tabak	1 adet
Sagir ve kebir elmastıraş ve sade billur bardak	47 adet
Kapaklı billur kadeh	4 adet
Kebir billur kaşık	1 adet
Billur kebir çarkûşe kâse	1 adet
Saksonya-kârî yaprak şamdan	1 adet

Elmastıraş billur kavanoş	1 adet
Billur fanus	1 adet
Billur badya	2 adet
Şiše bardak	7 adet
Şiše çiçeklik	20 adet
Beç-kârî kavanoş	3 adet
Beç-kârî saksı	5 adet
Beç-kârî tabak	2 adet
Beç-kârî çiçek şişesi	9 adet
Beç-kârî kulplu ve kapaklı kâse maa tabak	6 adet
Beç-kârî yekmerdî?	1 adet
Rûganî nuhas bardak	1 adet
Mînâ-kârî nuhas nemekdan ve tabla	1 adet
Lüle çamuru hokka	2 adet
Serrâc-kârî bardak	1 adet
Hind-kârî kas'a ¹³⁵	4 adet
Tombak kahve askısı maa ibrik	1 adet
Tombak kahve ibriği	2 adet
Tombak fincan zarfı	1 adet
Şam-kârî pûlâd fincan zarfı	1 adet
Bağdâd-kârî fincan zarfı	1 adet
Çift-kârî sim fincan zarfı	3 adet

¹³⁵ Kase, yemek kabı, çanak anlamlarını ihtiva eder. Kubbealtı Lugatı, Kas'a, s. 1613.

Lüle çamuru fincan zarfı	2 adet
Frengî şem'alık maa şem'a	1 adet
Marangoz-kârî iskemle	2 adet
Gergedan boynuzu kâse maa tabak	1 adet
Kütahya-kârî tabak	17 adet
Kütahya-kârî kâse maa kapak	1 adet
Karanfül ve sandal yağı şişesi	2 adet
Bağa kaşık *Hoşab 30 adet *Taam 10 adet	40 adet
Ceviz hoşab kaşığı	11 adet
Sedef kaşık *Taam 4 adet *Hoşab 2 adet *Gülbeşeker [...] 7 adet	13 adet
Som kaşık *Taam 1 adet *Hoşab 1 adet	2 adet
Yenidünya kırmızı ve sarı sandal taam kaşığı	35 adet
Boynuz hoşab kaşığı	3 adet
Kaknus burnu kaşık	2 adet
Kebir âbnus kaşık	1 adet
Maden şamdan 6 adet + Defa 1 adet	7 adet
Maden mikras ve mikrasdan	1 adet
Sagir maden [...]	1 adet

Kebir piriñ şamdan	2 adet
Bosna-kârî nuhas su tası	3 adet
Bosna-kârî nuhas tas maa kapak	1 adet
Bosna-kârî sagir sahan maa kapak	5 adet
Bosna-kârî sagir tepsi	1 adet
Bosna-kârî sagir iskemle	1 adet
Piriñ sagir iskemle	1 adet
Sagir nuhas lenger maa kapak	10 adet
Nuhas sagir tas maa kapak	1 adet
Nuhas kahve ibriği	2 adet
Bosna-kârî nuhas leğen maa ibrik	1 adet
Sagir piriñ na'lbeki	2 adet
Sagir piriñ kapak	5 adet
Sagir piriñ tas maa kapak	1 adet
Yaldızlı nuhas tepsi	1 adet
Yaldızlı nuhas buhurdan	1 adet
Yaldızlı nuhas tas maa kapak	1 adet
Nuhas tas maa kapak	1 adet
Tulumbalı nuhas karlık	1 adet
Nuhas tabla	4 adet
Sade pulluk tabla	1 adet
Nuhas leğen maa kafes	2 adet
Nuhas el ibriği	3 adet
Kebir nuhas leğen	1 adet

Taam tepsisi *Nuhas 1 adet *Pirinç 1 adet	2 adet
Nuhas birun tası	1 adet
Nuhas kadayıf tepsisi	2 adet
Nuhas yumurta tâbesi maa kapak	1 adet
Nuhas kulplu tâbe	1 adet
Nuhas yol tası	1 adet
Nuhas maşrapa	4 adet
Pirinç kahve tepsisi	1 adet
Pirinç fanus şamdanı	1 adet
Nuhas sahan maa kapak	5 adet
Nuhas tas maa kapak	1 adet
Frengî pirinç mangal maa tahta ve ateşdan	1 adet
Nuhas mangal	2 adet
Temur kürk ve maşa	3 adet
Sagir tuc ¹³⁶ dob? maa araba?	
Kırmızı sandal akçe tahtası	1 adet
Sagir ayine	2 adet
Müdevver kehrübâlı berber ayinesi	1 adet
Kehrübâ pervazlı vasat ayine	2 adet
Yaldızlı marangoz-kârî frengî ayine	2 adet
Billur pervazlı frengî ayine	1 adet

¹³⁶ Şemseddin Sâmi, *a.g.e.*, s. 894.

Sade pervazlı frengî ayine	3 adet
Ayine pervazlı ayine	2 adet
Pervazı billurlu frengî ayine	2 adet
Gayet sagir reçel kavanoosu maa reçel	10 adet
Hummas kavanoosu	16 adet
Ribas kavanoosu	12 adet
Şeker olur kutu	1 adet
Şem'-i asel olur sanduk	1 adet
Hırdavat ve kantar olur sanduka	1 adet
Sade balta temüri	1 adet

Müteveffa-i müşarünileyhin terekesinden olmak üzere şadırvan ahırında mevcut olup zapt ve tahrir olunan esbân ve bargirâtı

Kemañceci doru at	1 re's
Eşkıya kır at	1 re's
Kaplan kır at	1 re's
Kara hoca kır at	1 re's
Yağız mısırî at	1 re's
Doru mısırî at	1 re's
Timur kır bargir	1 re's
Al bargir	1 re's

Derun-ı sahaf kitapçı Hacı Mustafa an-muhallefat-ı Nakşî Efendi¹³⁷

İsmi	Meblağ
Mirâtü'l-Uşşâk	3.600 akçe
Hayriyye-yi Nâbî	205 akçe
Hüsn-ü hatla En'âm-ı Şerîf	1.400 akçe
Bâ-hatt-ı Seyyid Osman Mushaf-ı Şerîf	30.100 akçe
Dîvan-ı Sâbit	125 akçe
Kaside-i Emâlî	2.105 akçe
Kettânîzâde hattıyla cüz-ü Nebe	1.200 akçe
Sırmalı kîseli bir cild hüsn-ü hattla En'âm-ı şerif [TSMA.e., nr. 401/5-3-2]	

¹³⁷ TSMA.d., nr. 10524.

Extended Abstract

Naksi Mustafa Ağa was an Enderun agha in charge at Topkapi Palace in the eighteenth century. As is known, Topkapi Palace was both an administrative center for the Ottoman Empire and a living space where Ottoman sultans resided with their families. The Enderun-ı Humayun section of the palace was an educational institution that trained people for the administrative and military cadres of the state. Enderun members received education in various rooms and wards and served according to their fields. After a while, when they completed their education there, they would usually serve as administrators in different geographies and levels of the state.

Naksi Mustafa Ağa entered the Kiler Room of the Enderun during the reign of Sultan Mahmud I (1730-1754). While what is known about the early period of his life is quite limited, after his entry into the Enderun, his presence becomes visible in archival records. Especially the poems with the pseudonym Naksi presented to Mahmud I, couplets congratulating the sultan on the new year, and various ode poems show that he approached the sultan as a poet. It is possible to see some of these poems he wrote for the sultans in the Ottoman archives today. As a matter of fact, Mustafa Ağa was an influential poet who also had a divan.

The process that brought Naksi Mustafa Ağa to the pinnacle of his career began with the accession of Sultan Mustafa III. As a matter of fact, the day after his accession (October 31, 1757 / 17 Safar 1171), Mustafa III transferred Naksi Mustafa Ağa from the Kiler Room to the Has Room, the most senior room in the Enderun. Approximately three months later, it is understood that he appointed Mustafa Ağa as chief of coffee maker (kahvecibasi). In fact, the fact that he transferred Naksi Mustafa Ağa to the Has Room immediately after Mustafa III's accession indicates that the relationship between the two dates back to Mustafa III's principedom. On the other hand, the fact that Mustafa III, who was known to like drinking coffee, appointed him as coffeemaker after a while must have been the result of a conscious choice. This was because the coffeemaker served the sultan personally as a coffeemaker.

The close relationship between Mustafa III and Naksi Mustafa Ağa continued in other areas as well. In the Ottoman Empire, sultans used to change their clothes from time to time and walk around Istanbul secretly. In this way, they had the opportunity to take the pulse of the people and to check whether the rules were being followed. Mustafa III also practiced this kind of activity, which was known as the so-called "tabdil trips", and he took Naksi Mustafa Ağa with him on these trips. Moreover, the clothes to be worn during these trips were usually given to Naksi Mustafa Ağa at the palace.

Until his death on September 20, 1764, Naksi Mustafa Aga continued to serve the sultan as coffeemaker and to reside in the palace. Two days after his death, his belongings in his room in the palace and his horses in the stable were recorded and a book of muhallefat (inheritance) was created.

Muhallefat (inheritance), also known as “tereke” records, were documents recording all kinds of property left behind by deceased statesmen in the Ottoman Empire. As is known, the property of deceased officials in the Ottoman Empire was generally confiscated by the state. This method, which was initially applied as a punishment to statesmen who acquired wealth unfairly, became widespread with the deterioration of the state economy and became a custom applied to almost every official and an important source of revenue for the treasury in the eighteenth century. The property of Naksi Mustafa Aga was also recorded after his death and a muhallefat book was created. Subsequently, most of these properties were sold at an auction.

This article aims to make the existence of Naksi Mustafa Aga, who was in charge of Mustafa III's personal service and established a close relationship with the sultan due to his personal abilities, more visible through primary sources. It does this by examining the list of his properties, the muhallefat book, which is now in the Ottoman archive and was recorded after his death, and the auction records showing the sale of these properties. The article also analyses the foundation established by Naksi Mustafa Aga. According to the foundation record in the Ottoman archive, Mustafa Aga endowed the Kiler Room, of which he was once a member, with some sacred items and a sum of money for the operation of the foundation.

In this article, Naksi Mustafa Aga's possessions left behind after his death are categorized and analysed under eleven different headings according to their types. Accordingly, when we first look at his clothes and fabrics, it is seen that he owned a wide range of clothes. As a high-ranking official serving the Sultan, it is not surprising that he owned a large number of sets of clothes. Especially his caftans made of precious hides fetched high prices at the auction. In addition to these, the Agha wore many different types of headdresses and different types of shirts and robes.

When we look at the furnishing materials used by Mustafa Aga, we see that he used cushions in line with the conditions of the period. Accordingly, Mustafa Aga had 6 cushions and 25 covers (makat) that he used to cover them. He also had 14 pillows that he used to furnish his room and 69 pillow faces that he used as covers for them. He also had 3 carpets and many door and window curtains.

As for his household goods, Mustafa Aga had 1 large cupboard, 18 candlesticks, 5 incense burners, 15 rose candles, 29 flower bottles, 2 clove and

sandal oil bottles, 20 mirrors and a fan. Six of the candlesticks were silver, three brass and one copper. Four of the censers were made of silver and one of gilded copper. Nine of the flower bottles were Viennese-style bottles called "Beç-kâr". As for the bath sets, it is recorded that there were 10 closed bowls and 6 water bowls in the Saxon and Bosnian styles, as well as 9 basins, 4 mashrabas (stoups), 5 ibriks (picher) and 3 hand pitchers. Kitchen utensils generally consisted of 18 trays, 2 kadayif trays, 81 glasses, 71 bowls, 28 sahans (some kind of pan), 46 jars, 9 crystal bottles, 61 cups, 111 spoons, 2 pots and 3 salt shakers. Among these, especially the plates and bowls were noteworthy for their flamboyant structures. There were diamond-cut crystal, crystal, rhinoceros horn, porcelain, Saxon, Viennese and Kutahya style plates and bowls. Their spoons were made of silver, crystal, Saxon, бага (tortoiseshell), mother-of-pearl (sedef), sandalwood, walnut and horn.

Due to his position, Mustafa Ağa had a rich coffee set. Among these, 2 coffee grinders of different types, 7 coffee pitchers, 87 cups, 49 cup envelopes, and 4 coffee trays stand out. As for the coffee cups, they were made of porcelain and were of Saxon and Viennese style. The envelopes used to hold the cups in the hand were made of silver, steel or "tombak", an alloy of copper and zinc, and were in the Damascus and Baghdad styles.

On the other hand, the large number of tobacco smoking materials in the estate of Naksi Mustafa Ağa draws attention. Accordingly, it is possible to say that he was a heavy tobacco smoker. He had 61 tobacco smoking sticks, 4 sets of hookahs, 7 hookah bottles, 5 hookah tubes (marpuc) and 27 tobacco pouches. Most of the tobacco smoking sticks were made of jasmine and cherry wood and were usually capped with amber. The sticks were decorated with precious stones and metals such as coral, jade, silver and gold. Tobacco sticks, which fetched high prices at auction, were not only functional but also a sign of status and wealth. Hookah sets were decorated with diamonds, rubies, jade and gold.

Mustafa Ağa's estate also included various types of weapons. Accordingly, he had 6 rifles, 9 swords, 5 knives, 2 daggers, 3 axes, 2 maces, 1 machete, 1 wedge and 4 rifles.

Having eight horses of his own, Naksi Mustafa Ağa also owned a variety of riding gear that he used to ride his horses. Some of the riding gear was made of silver and fetched high prices.

Naksi Mustafa Ağa had a total of eight books, four religious and four literary. As he was an influential poet with a divan, he also owned some of the famous literary works. Mustafa Ağa was also a calligrapher. For this reason, the

religious works he owned were precious books written by well-known calligraphers.

As mentioned above, Naksi Mustafa Aga was an influential poet who owned a divan and an Enderun agha who was also a calligrapher. In addition, he is also known for his chronicle, in which he chronicled palace developments and the activities of Mustafa III day by day during his tenure as coffeemaker. This writerly aspect of his was also reflected in his palimpsest. As a matter of fact, his inkwells adorned with diamonds and rubies or engraved with silver, various inkwell and pencil sharpeners adorned with jade, coral and tortoiseshell are included in his palimpsest.

Apart from these, Aga had 4 different clocks, large and small. One of them was an hourglass, two were small alarm clocks and one was a drawer clock. He also had 11 rosaries of different types and various fans.

Naksi Mustafa Aga had a modest foundation that he endowed to the Kiler Room in the Enderun. This endowment consisted of a prophet's beard, footprints of each prophet, and 600 kurus in cash. According to the endowment, the prophet's beard and footprints were to be kept in a specially allocated cabinet in the Kiler Room and could be opened and visited with prayers on the five holy nights. The six hundred kurus in cash was to be invested at a one-tenth interest rate, and the annual earnings of 60 kurus were to be used only for the foundation's designated expenses. Accordingly, fifteen kurus of the sixty kurus was to be given to the Imam Efendi, who prayed on the five holy nights, as a service fee for a year. Thirty kurus of the income was to be used to pay for the sherbet to be served to the visitors on the five holy nights, and the remaining fifteen kurus was to be used to purchase the agalwood (oud) to be burned during the visits.

In conclusion, Naksi Mustafa Aga had a successful career due to his diligence and talents, and especially his entry into the Enderun led him to high civil service positions. Mustafa Aga, who managed to attract attention with the poems he wrote while serving in the Kiler Room in the palace, became prominent thanks to the close relations he established, and following the accession of Mustafa III, he was promoted to the Has Room and became a member of the sultan's close circle. Until his death on September 20, 1764, he continued to serve the sultan as a coffeemaker and resided in the Enderun; after the funeral prayer at the Hagia Sophia Mosque, his body was buried in the treasury of the Ayazma Mosque built by Mustafa III in Uskudar.